LULEÅ KOMMUN

• • • Skolstruktur

Gammelstad

Utvecklingsalternativ för skolor och förskolor

Samrådshandling februari 2022

Omslagsfoto: Jimmy Sundin

Vad är det här för dokument?

Skolstruktur Gammelstad - utvecklingsalternativ för skolor och förskolor redovisar olika alternativ för en förändrad skolstruktur i Gammelstad. Detta är en samrådshandling. Under samrådstiden har vårdnadshavare och personal på skolor och förskolor i Gammelstad möjlighet att lämna synpunkter på de olika alternativen. Alla synpunkter kommer att sammanställas i en samrådsredogörelse och utgöra ett underlag inför beslut om ny skolstruktur.

Utredningsområdet omfattar det geografiska området Gammelstad, vilket inte är samma som Gammelstads upptagningsområde. Det innebär att utredningen inte omfattar skola och förskola i Rutvik.

Rapporten omfattar en inledande studie, utvecklingsalternativ och konsekvensbedömning. Den inledande studien beskriver utgångspunkter, nuläge och planeringsförutsättning som baseras på inventeringar, faktainsamling och dialog med vårdnadshavare, elever och personal i området.

Rapporten redovisar två utvecklingsalternativ för strukturen för skolor och förskolor i Gammelstad. Konsekvenserna av de olika utvecklingsalternativen har bedömts utifrån ett samhällsperspektiv och ett serviceperspektiv med särskilt fokus på barns rättigheter.

Titel: Skolstruktur Gammelstad - utvecklingsalternativ för skolor och förskolor
Godkänd: Godkänd för samråd av styrgrupp 2022-02-09

Innehållsförteckning

Inledning 6

Bakgrund 6
Varför behövs en förändrad skolstruktur? 6

Mål 9

Syfte 9

Styrande dokument 10

Lagar, regler och nationella mål 10
Kommunala styrande dokument 15

Generella utgångspunkter vid planering av verksamhetslokaler för skola och förskola 20

Likvärdig utbildning 21
Skolvägen 22
Utomhusmiljön 24
Inomhusmiljön 26
Flexibilitet 28
Stor skola eller liten skola 30

Områdesbeskrivning 36

Ursprunglig planidé 37
Gammelstad idag 38
Resor 38
Socioekonomi 42

Dialog 44

Samtal med vårdnadshavare 44
Samtal med personal 45
Samtal med elever 46
Workshop med personal 47

Nulägesbeskrivning - skolor och förskolor 48

Storsands förskola 49
Bäckhagens förskola 50
Kyrkbyns förskola 52
Öhemsskolan F-3 53
Mariebergsskolan F-3 55
Stadsöskolan 57

Planeringsförutsättningar 61

Befolkningsprognos 61
Kommunalt markinnehav 63

Utvecklingsalternativ 65
Utvecklingsalternativ 1 66
Utvecklingsalternativ 2 68
Nollalternativ 70
Alternativ 71
Konsekvensbedömning 72
Samlad bedömning 72
Samhällsperspektivet 75
Serviceperspektivet 99

Inledning

Bakgrund

2016 presenterade barn- och utbildningsförvaltningen rapporten Framtidens skola som ett resultat av ett utredningsarbete för ny skolstruktur i Luleå. Rapporten utgjorde underlag till en rad beslut om ny- och ombyggnation av skolor och även nedläggning av skolor. 2019 fattades även beslut om en tilläggsbudget som påskyndade genomförandet av förändringar i skolstrukturen. Besluten om förändrad skolstruktur orsakade stor debatt och 2020 genomfördes en folkomröstning i frågan om skolstruktur.

Till följd av folkomröstningen beslutade kommunfullmäktige 2021-01-25 §31 bland annat att:

- ge barn- och utbildningsnämnden i uppdrag att på nytt utreda och förslå struktur för skolor och förskolor

- avbryta verkställighet av de beslut som ännu inte är genomförda enligt beslut om framtidens skola

- redan verkställda beslut kvarstår

Barn- och utbildningsnämnden beslutade 2021-02-17 till följd av detta om genomförande av utredningen som baseras på barn- och utbildningsförvaltningens analys och förslag. Av beslutsunderlaget framgår att utredningen ska prioritera områdena Gammelstad, Bergnäset, Centrum och Notviken. Det framgår även att flera förvaltningar förväntas delta i arbetet med utredning av skolstrukturen.

Varför behövs en förändrad skolstruktur?

En bra förskole- och skolmiljö bidrar till lärande och utveckling hos barn och unga med olika behov. Den är trygg och främjar hälsa och välmående. Den kan också bidra till att utjämna skillnader och öka jämlikheten i samhället. Skol- och förskolemiljöerna ska vara välfungerande arbetsmiljöer både för elever och de vuxna som arbetar i skola och förskola. Den

fysiska miljön ska också tåla kreativitet, lek och slitage, såväl inomhus som utomhus.

Skolor och förskolor i Luleå står inför stora utmaningar vad gäller byggnadernas och utemiljöns skick, anpassning till förändrade krav i skolan och förskolan samt ständiga förändringar i barn- och elevunderlaget.

Underhållsskuld

Luleå kommun har i likhet med många andra kommuner runt om i Sverige en omfattande underhållsskuld i infrastruktur, lokaler och utemiljöer. Under framförallt 50-, 60- och 70-talen byggdes många nya verksamhetslokaler i Luleå. Det har dock inte funnits någon plan för underhåll vilket har inneburit att det löpande underhållet inte har skett i den omfattning som hade behövts. Detta skapar en ackumulering av kostnader som man kan kalla för underhållsskuld. Det innebär att kommunen nu står inför omfattande kostnader framöver antingen genom renovering och ombyggnation av befintliga byggnader och anläggningar eller genom nybyggnation.

Förändrade krav i skola och förskola

Förskolan är sedan 2010 en egen skolform som bedriver utbildning och undervisning. Undervisningsansvaret ligger på legitimerade förskollärare.

Även skolan har förändrats över tid vilket ställer nya krav på lokaler och utomhusmiljö och hur skolan organiseras. Utvecklingen har gått från en kollektiv syn på elevens lärande där läraryrket i hög grad var ett ensamarbete till en mer individbaserad undervisning där lärarna samarbetar både i och utanför klassrummet.

Staten har infört krav på att lärarlegitimation vilket innebär att lärarna undervisar i färre ämnen där de har större ämneskunskaper. En skola behöver ha olika lärare i olika ämnesgrupper vilket innebär svårigheter att erbjuda hela tjänster på mindre skolor. Den ökande lärarbristen bidrar till att skolorna har svårigheter att rekrytera personal på alla skolor speciellt problematiskt blir det där det inte går att erbjuda heltidstjänster.

Alla elever har rätt till en elevhälsa som arbetar främjande och förebyggande i ett elevhälsoteam. I elevhälsoteamet ingår olika professioner, kurator, skolsköterska, specialpedagog och rektor. En viktig förutsättning för att teamet ska kunna arbeta främjande och förebyggande är att de finns tillgängliga för eleverna på skolan.

Elevgruppernas sammansättning har förändrats under tid vilket innebär större krav på olika lärarkompetenser för att tillgodose elevernas behov av modersmål och speciella anpassningar i lärmiljön.

Förändringar i barn- och elevunderlag

Luleå har idag 78 500 invånare och en kontinuerlig befolkningsökning om än inte så stor. Utgångspunkter för den övergripande planeringen är att befolkningen år 2040 ska vara uppgå till 100 000 invånare.

Utvecklingsinriktningen för Luleå som beskrivs i program till Vision Luleå 2050 anger att år 2040 kommer befolkning i kommunen närma sig 100 000 invånare. Merparten av befolkningsökningen kommer även fortsättningsvis i stadsbygden som står för 80 % av kommunens invånare.

Den senaste tidens stora investeringar i ny grön industri i området Luleå-Boden innebär dock att befolkningsutvecklingen sannolikt kommer gå fortare. Det ställer krav på investeringar för nya bostäder men även annan kommunal service bland annat i form av skolor och förskolor.

Olika områden kräver olika lösningar

Hur man bäst planerar, organiserar och bygger skolor och förskolor kan skilja sig åt beroende på var i kommunen man befinner sig. Olika områden har olika förutsättning. Vid planering av skolstrukturen måste begrepp som lokalisering, storlek och närhet studeras utifrån områdets särskilda förutsättning vad gäller byggnaders skick och förmåga att anpassas för verksamhetens behov, områdets struktur av gator, bostäder och dess förhållande till sin omgivning, socioekonomiska förutsättningar och skolans roll i förhållande till områdets förmåga att klara av förändringar.

Mål

Plan för skolstruktur ska vara en strategisk plan för verksamhetslokaler för skola och förskola inom Gammelstad, Notviken, Centrum och Bergnäset. Planen ska visa på nödvändiga förändringar inom verksamhetslokaler för att säkerställa behovet av utbildningsplatser, kvalitativ pedagogisk verksamhet och god arbetsmiljö. Utredningen ska redovisa en långsiktig struktur för skolan och förskola samt utgöra underlag för politiska beslut om enskilda byggnader de närmaste åren.

Utredningen förväntas leda till:

- Långsiktigt ändamålsenliga verksamhetslokaler som skapar förutsättningar för förskolan och skolan att klara sitt utbildningsuppdrag, tillgodose elevers rätt till likvärdig skola och möta de förändrade och utökade krav som ställs på skolan.

- En struktur för verksamhetslokaler som skapar förutsättningar för samordning och flexibilitet i verksamheten över tid.

- En skolstruktur som bidrar till service i stadsdelen exempelvis bibliotek, fritidsgård, sporthallar och idrottsplatser eller underlag för kommersiell service.

Syfte

En förändrad skolstruktur syftar till att skapa förutsättningar för en likvärdig utbildning och en god arbetsmiljö för barn, elever och personal. Skolstruktuen ska även bidra till ett robust samhälle samt ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet.

Styrande dokument

Flera olika lagar och regleringar och nationella mål påverkar planering, utformning och förvaltning av förskolors och skolors lokalisering samt inomhus- och utomhusmiljöer. Boverket har sammanställt de lagar, regler och nationella mål som har störts betydelse för planering av skolstrukturen. Utöver det har Luleå kommun antagit en vision för framtidens samhälle och ett program som beskriver hur vi ska nå visionen. Nationella lagar, regler och mål samt kommunens styrande dokument utgör grunden för hur skolan i Luleå ska planeras och utvecklas.

Lagar, regler och nationella mål

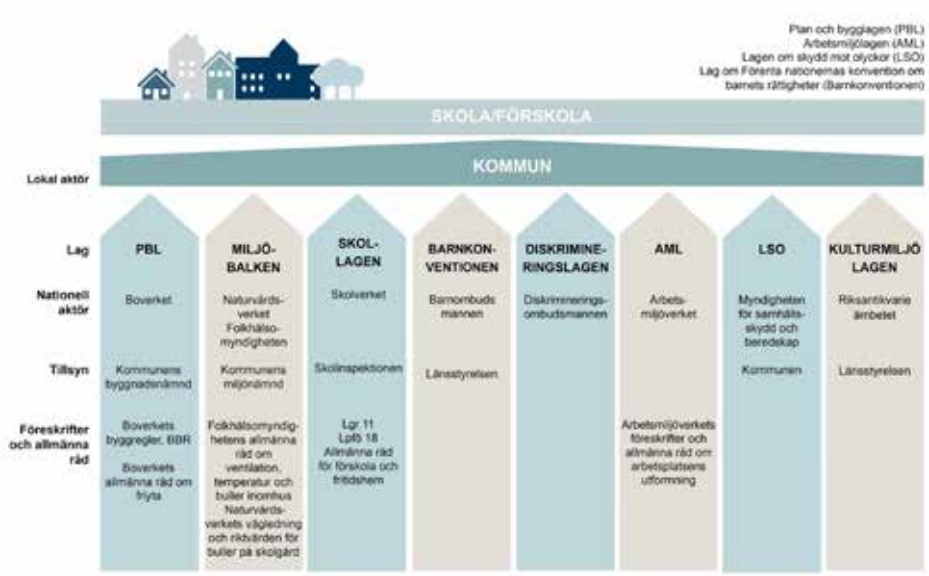

Figuren visar en översikt över de viktigaste regleringarna för planering, byggande och förvaltning av förskolors och skolors inom- och utomhusmiljöer. Olika aktörer på nationell nivå har ansvar för de olika regleringarna och tar fram föreskrifter, allmänna råd och vägledning. Figuren visar också vilken myndighet som bedriver tillsyn. Illustration: Angelica Åkerman/Boverket

Plan- och bygglagen

Plan- och bygglagen, PBL, anger ramarna för planering och byggande. Lagen ger tydligt uttryck för grundläggande värden i gestaltade livsmiljöer. I plan- och bygglagstiftningen finns samhällets minimikrav på byggnader och tomter bland annat vad gäller brandskydd, tillgänglighet och säkerhet. Det finns i PBL uttalade krav på att det ska finnas tillräckligt stor friyta lämplig för lek och utevistelse vid skolor, förskolor och fritidshem.

Arbetsmiljölagen

I arbetsmiljölagen ställs krav på arbetsmiljön som har betydelse för utformningen av den fysiska förskole- och skolmiljön. Arbetsmiljöverket har gett ut föreskrifter om hur arbetsplatser ska utformas. Elever likställs i arbetsmiljölagen med arbetstagare. Däremot omfattas inte barn i förskolan av arbetsmiljölagen.

Miljöbalken

Miljöbalken riktar in sig på hälsorisker i skolverksamheten. Skola och förskola har anmälningsplikt till kommunens miljönämnd och den som driver skolan, verksamhetsutövaren, ska bedriva egenkontroll.

Skollagen

I skollagen finns ett allmänt krav att det för utbildningen ska finnas ändamålsenliga lokaler och utrustning. Den fysiska förskole- och skolmiljön måste vara anpassad så att läroplanernas mål kan uppnås.

Utbildningen ska vara kostnadsfri. Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Skollagen reglerar också elevens placering för respektive skolform utifrån vårdnadshavarens önskemål och skolenhetens närhet till hemmet samt situationer där kommunen kan frångå vårdnadshavares önskemål.

Barnkonventionen

Barnkonventionen har blivit svensk lag. Barnets bästa ska beaktas när det gäller beslut om den fysiska förskole- och skolmiljön. Barn har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i frågor som berör dem. Lagen reglerar barns rätt till liv, överlevnad och utveckling. Utveckling omfattar fysisk och psykosocial hälsa, moralisk och andlig utveckling. Samverkan med andra aktörer är essentiell då ingen aktör ensam kan tillgodose barns rätt till utveckling. Barnkonventionen slår fast att ingen får diskrimineras och lagen omfattar förutom diskrimineringsgrunderna även socialt ursprung, börd och egendom.

Diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen anger bristande tillgänglighet som en av sex diskrimineringsgrunder. Förbudet mot bristande tillgänglighet gäller också i utbildningsverksamhet.

Kulturmiljölagen

Kulturmiljölagen skyddar sådana skolbyggnader som förklarats för byggnadsminnen.

Lagen om skydd mot olyckor och Produktsäkerhetslagen

Lagar med betydelse för säkerheten i förskole- och skolmiljöer är exempelvis lagen om skydd mot olyckor, som bland annat reglerar ansvaret för brandskyddet, och produktsäkerhetslagen, som ställer krav på att lekredskap på skol- och förskolegårdar ska vara säkra.

EU-förordningen om livsmedelshygien

EU-förordningen om livsmedelshygien ställer allmänna krav på hur skolors och förskolors livsmedelslokaler ska vara utformade.

Agenda 2030

I september 2015 antog FN:s generalförsamling en resolution med en 15-årig agenda för en långsiktigt hållbar utveckling, ”Agenda 2030 för hållbar utveckling”. Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling syftar till att utrota fattig-

dom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Globala målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

Arbetet med utredning av skolstrukturen omfattar flera av de globala målen, bland annat mål 4. om God utbildning för alla och mål 11. om hållbara städer och samhällen.

Övriga nationella mål

Flera nationella mål har koppling till förskolors och skolors lokalisering samt inom- och utomhusmiljö. Målen är vägledande för kommunens arbete. Följande mål bedöms som mest relevanta för skolstrukturen i Luleå:

- Mål för arkitektur, form och design anger bland annat att hållbarhet och kvalitet inte ska underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden, att estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden ska tas tillvara och utvecklas och att det offentliga ska agera förebildligt.

- Miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö handlar om att städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö.

- Mål för samhällsbyggande som handlar om att ge alla människor i alla delar av landet en från social synpunkt god livsmiljö där en långsiktigt god hushållning med naturresurser och energi främjas. Målet omfattar bland annat delmål om långsiktigt hållbara byggnadsverk.

- Övergripande mål för hållbara städer handlar om inkluderande och tillgängliga stadsmiljöer som erbjuder alla människor en attraktiv och grön livsmiljö. I målformuleringarna beskrivs bland annat en helhetssyn i planeringen som tillsammans med smarta lösningar bidrar till städer där människor kan leva klimatsmart, hälsosamt och tryggt.

• Mål för jämställdhet som innebär att kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet i samhällets alla sektorer.

• Mål för folkhälsopolitiken som bland annat innebär att alla barn får en bra start i livet med goda uppväxtvillkor som stimulerar deras tidiga utveckling, inlärning och hälsa är avgörande för att uppnå jämlik hälsa bland barn och vuxna. Att det finns goda utemiljöer på förskolor och skolor är en viktig faktor som påverkar barns hälsa och fysiska aktivitet.

• Mål för friluftspolitiken där framförallt målen om ett rikt friluftsliv i skolan och attraktiv tätortsnära natur påverkar arbetet med skolstruktur. Målen syftar bland annat till att barn och elever ges goda möjligheter att vistas utomhus.

• Transportpolitiska mål omfattar bland annat barns möjligheter att själva på ett säkert sätt använda transportsystemet och vistas i trafikmiljöer samt att förutsättningarna att välja kollektivtrafik, gång och cykel förbättras. Målet innebär även att transportsystemet ska vara tillgängligt vilket har bäring på barns skolvägar och trafikmiljön vid skolan.

• Klimatpolitiskt ramverk ska ge långsiktiga förutsättningar för näringsliv och samhälle att genomföra den omställning som krävs för att kunna lösa klimatutmaningen. Det långsiktiga klimatmålet innebär att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser år 2045. Samtliga sektorer, inklusive bygg- och fastighetssektorn, ska bidra till uppfyllandet av det nationella utsläppsmålet. Åtgärder för att minska byggnaders klimatpåverkan är viktiga för att nå klimatmålet 2045.

Kommunala styrande dokument

Vision Luleå 2040

"Luleå 2040. Vi lever ett rikt och utvecklande liv i en viljestark och växande region. Vid Bottenvikens kust finns plats för både och; närhet och utrymme, stad och land, bredd och spets, vita vidder och ljusa sommarnätter, naturens värden och dess möjligheter. Med ett naturligt nytänkande och ett friskt flöde av intryck, kunskap och utbyten skapar vi en hållbar förnyelse. Det gör oss till en av de viktigaste svenska kustregionerna och en förebild nationellt och internationellt."

Förändringar kommer vare sig vi vill eller inte, på både gott och ont. Vi lever i en global värld och påverkas av vår omgivning. Valet står mellan att låta saker bara hända, eller själva välja vägen för de nya möjligheterna och utmaningarna.

Det är viktigt att Luleå ska kunna utvecklas så att det också i framtiden upplevs som en attraktiv plats att bo på, arbeta i och besöka. Ett attraktivt Luleå ska också vara hållbart över tiden. Hållbarhet är en överlevnadsfråga som i sig ger trygghet och framtidstro. En hållbar utveckling bygger på tre ben; ett socialt, ett ekonomiskt och ett ekologiskt. De tre benen är lika viktiga och ömsesidigt beroende av varandra. Minskar hållbarheten i en av de tre så påverkas även de andra negativt.

Vision Luleå 2050 baseras på viljan att samhällsutvecklingen ska ske med ett helhetsperspektiv och beskriver hur vi vill att det ska vara i Luleå i framtiden. Visionen är mycket långsiktigt och säger inte allt om hur vi vill att det ska vara i Luleå år 2050. Den har därför kompletterats med fem framtidsbilder och nio övergripande mål med direkt koppling till Agenda 2030.

1. Luleås invånare har god och jämlik hälsa

2. Luleås invånare är delaktiga i samhällets utveckling

3. Luleås invånare har ett socialt, kulturellt och fysiskt aktivt liv

4. Luleås naturvärden finns kvar och har plats att utvecklas

5. Luleå har ingen påverkan på klimatet

6. Luleås invånare bor i ett gott grannskap

7. Luleås invånare har ett hållbart vardagsliv

8. Luleå är ett ledande nav för tillväxt och innovation

9. Luleås invånare har arbete

Program till Vision Luleå 2040

Program till Vision Luleå 2040 - översiktsplanen - är en precisering av visionen och de övergripande målen. Utvecklingsinriktningen för Luleå som beskrivs anger att år 2040 ska befolkning i kommunen vara 100 000 invånare. Befolkningsfördelningen mellan stadsbygd och landsbygd kommer även fortsättningsvis vara 80 % av kommunens invånare i stadsbygd och 20 % på landsbygd.

Program till Vision Luleå 2040 - översiktsplanen är antagen av kommunfullmäktige hösten 2021. Beslutet har dock överklagats och inte ännu vunnit laga kraft.

I programmet beskrivs hur kommunen ska agera och prioritera i olika frågor. Programmet ger vägledning för arbetet med skolstruktur och anger bland annat att:

- barn ska ges möjlighet att självständigt nå, för dem, viktiga målpunkter som grundskola, lekplats,

- kommunal service prioriteras till stadsdelarnas (…) centrala delar, såsom omsorgsboende, daglig verksamhet, fritidsgårdar, grundskolor med mera,

- kommunala lokaler ska vara tillgängliga för annan verksamhet då de inte används för ordinarie verksamhet,

- i närheten av förskolor, grundskolor och särskilda boenden ska det finnas platser med hög tillgänglighet, förskolor och grundskolor ska ha en stimulerande utemiljö och enkelt kunna nå natur-, kultur-, rekreations- eller friluftsområden för att ge bästa förutsättningar för lärande i utemiljö samt att

- det ska finnas minst 30 m² utomhusyta per barn (förskola - åk6) i direkt anslutning till lokalerna.

I arbetet med skolstruktur ska även hänsyn tas till minskad klimatpåverkan och energieffektivitet. Riktlinjerna i programmet anger även att:

- den totala energianvändningen ska minska genom insatser för en bättre hushållning (ett förändrat beteende) och effektiviseringar (tekniska lösningar),

• utsläppen av koldioxid och andra klimatpåverkande gaser ska minska genom att byta till förnyelsebara energikällor, effektivisera och fasa ut användningen av fossila bränslen samt att

• insatser för att förändra resor och transporter prioriteras.

Riktlinjer för bland annat minskad klimatpåverkan till följd av trafik beskrivs vidare kapitlet Smarta resor och transporter. Där anges bland annat att:

• gång, buss, cykel och kollektivtrafik ska prioriteras före bil vid konflikter och att

• vid planering av bostads- eller arbetsplatsområden ska placering och utformning göra det enkelt att använda andra transportmedel än bil.

Ökad tillväxttakt

Luleå och hela norra regionen står inför flera stora industietableringar som kommer att skapa många nya arbetstillfällen. Det innebär en ökad befolkningstillväxt och ökat behov av bostäder och olika former av service, bland annat skola och förskola.

Barn- och utbildningsnämndens uppdrag

Barn- och utbildningsnämnden är kommunens huvudman enligt skollagen för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, fritidshem samt annan pedagogisk verksamhet. Nämnden ansvarar även för kulturskolan.

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare. Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Generella utgångspunkter vid planering av verksamhetslokaler för skola och förskola

Utifrån Lagar, regler och nationella mål, riktlinjer i Program till Vision Luleå 2050 och barn- och utbildningsnämndens uppdrag beskrivs nedan utgångspunkter för strukturen av skolor och förskolor.

Skolstrukturen i varje område ska främja arbetet med likvärdig utbildning och kollegiala arbetsmetoder samt bidra till att utjämna sociala skillnader.

Planeringen av skolor och förskolor ska i första hand bidra till förutsättningar för barns aktiva skoltransport och i andra hand till att barn kan nyttja befintlig kollektivtrafik.

Friyta för förskola och grundskola F-6 ska vara minst 30 kvm per barn eller vara minst 3000 kvm och ligga i direkt anslutning till verksamhetsbyggnaden.

Lokalisering av skola och förskola ska i första hand ske så att närliggande natur kan nyttjas som en resurs för undervisning, lek och utevistelse.

Inomhus ska finnas minst 10 kvm pedagogisk yta/elev i skolan eller barn i förskolan.

Lokaler för skola och förskola ska uppfylla den kommunala skolans behov för att klara uppdraget enligt skollag och läroplan, måluppfyllelse och resultat inkl. effektiv bemanning och kompetensförsörjningens utmaningar

Vid planering av ny struktur för skolor och förskolor ska kommunen ska agera förebildligt för att nå Sveriges mål för arkitektur och Sveriges klimatmål.

Verksamhetslokaler ska med rimliga anpassningar och därmed också rimliga kostnader kunna nyttjas både som skola och förskola eller annan kommunal verksamhet beroende på behov. Det kan vara skiftande användare av lokaler över tid, såväl över dagen som över åren.

Likvärdig utbildning

Svensk skola har förändrats från en undervisning som riktar sig till gruppen till ett mera individuellt lärande. Det ställer större krav på att skolan kan tillgodose olika former av stöd inom gruppen så att skolan är en tillgänglig lärmiljö för alla elever. Kraven från staten är att varje skola ska kunna erbjuda legitimerade lärare i alla ämnen vilket innebär att det behöver finnas många olika lärare på en skola som var och en är legitimerade lärare i några av elevens ämnen. En stor del av skolorna måste erbjuda svenska som andraspråk till de elever som har rätt till det, dessa elever behöver ofta modersmålsundervisning, om de är de relativt nyanlända så behöver de studiehandledning på sitt modersmål.

Varje skola ska ha en elevhälsa där kurator, skolsköterska och specialpedagog ingår, de bildar ett elevhälsoteam som träffas regelbundet, de har även tillgång till skolpsykolog och kompetenser från den Centrala elevhälsan. På en skola där dessa kompetenser kan träffas ofta är förutsättningar goda för att kunna ge eleven ett bra stöd. En förutsättning för detta är att kurator, skolsköterska och specialpedagog finns på skolan dagligen. En rektor som finns dagligen på skolan är en nyckelperson för att elevhälsan och undervisningen ska fungera på ett bra sätt.

Under en lång period har skolsegrationen ökat i Sverige vilket vi även kan se i Luleå. För att bryta den trenden så är det en stor fördel om elever med olika förutsättningar går på samma skola. I skolforskningen lyfter man vikten av att blan-

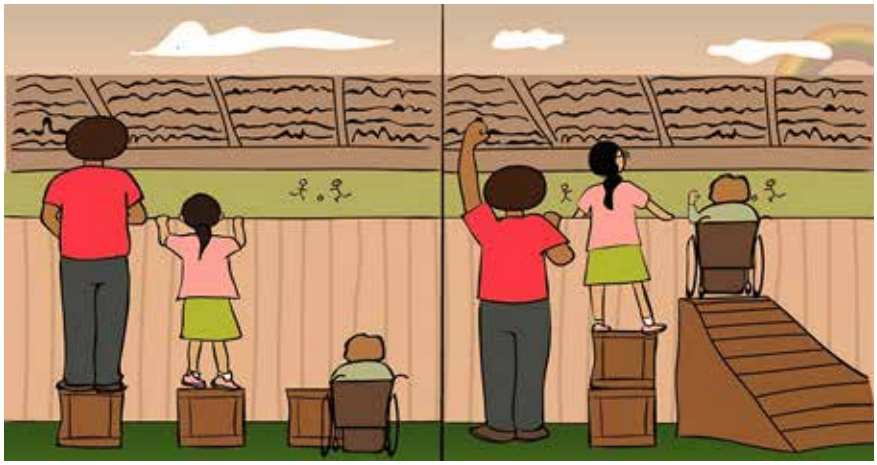

Jämlika förutsättningar betyder inte alltid lika förutsättningar.

da elever i en klass, då finns bra förutsättningar för att resultaten förbättras. I forskningen kan man se att starka elever i en klass påverkar övriga elever så att de presterar bättre.

Begreppet likvärdig utbildning gäller även för förskolan. Barn ska ha tillgång till och lika kvalitet till en utbildning i förskolan som också ska verka kompenserande för att uppväga skillnader i barns olika förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Skolan och förskolan har en nyckelfunktion inom samhällsbyggandet. Rätt lokaliserade och byggda har de stor potential att främja integration och jämlikhet och på så sätt bidra till att utjämna sociala skillnader. I Luleå finns goda möjligheter att placera skolor strategiskt så att barn och elever från olika bostadsområden med olika förutsättningar går på samma förskola eller skola.

Utgångspunkter för planeringen av struktur för grundskola och förskola i Luleå

Skolstrukturen i varje område ska främja arbetet med likvärdig utbildning och kollegiala arbetsmetoder samt bidra till att utjämna sociala skillnader.

Skolvägen

Regelbunden fysisk aktivitet är viktig för barns fysiska och psykiska hälsa både nu och i framtiden. Mycket talar för att den fysiska aktiviteten hos barn har minskat. Det kan bland annat förklaras genom att färre går eller cyklar till skolan, kompisar eller fritidssysselsättning och en allmänt minskad rörelsefrihet i samhället för barn. En aktiv skoltransport ökar den fysiska aktiviteten men har även positiva effekter på socialt samspel mellan barn, inlärning, ökad trafiksäkerhet och minskad klimatpåverkan. Avståndet till skolan är en faktor som påverkar förutsättningar för en aktivt skoltransport. Barn har dock förmåga att transportera sig relativt långa sträckor. Andra viktiga faktorer är skolvägens säkerhet och den upplevda tryggheten.

Barn och ungas möjligheter att ta sig fram både i bostadsmiljön och i omgivningen runt skolan skiljer sig åt. Desto yngre ett barn är desto viktigare är närmiljön. Skolvägen är en viktig del av barnets vardag och utveckling till att självständigt röra sig i trafiken. Barns förutsättningar att klara av olika trafiksituationer skiftar bland annat med barnets ålder. Upp till cirka tioårsåldern behöver barn stöd av vuxna för att klara olika trafiksituationer. Barn måste dock få vara i trafiken för att lära sig att hantera den. Barnens rörelsefrihet är även beroende av föräldrarnas uppfattning om den fara deras barn kan utsättas för i trafikmiljön.

I Luleå kommun bedöms barn kunna gå eller cykla upp till 2 km för elever i förskoleklass till årskurs 3 och 3 km för elever i årskurs 4 till 9. Om avståndet är längre eller om det behövs med hänsyn till trafikförhållanden, funktionshinder hos en elev eller någon annan särskild omständighet erbjuds elever skolskjuts. Skolskjuts erbjuds i första hand med ordinarie kollektivtrafik.

Utgångspunkter för planeringen av struktur för grundskola och förskola i Luleå

Planeringen av skolor och förskolor ska i första hand bidra till förutsättningar för barns aktiva skoltransport och i andra hand till att barn kan nyttja befintlig kollektivtrafik.

Utomhusmiljön

Barn tillbringar en stor del av dagen i skolan och förskolan. Därmed är förskole- och skolgården viktiga platser för att främja barns fysiska aktivitet, utomhusvistelse och lek. En väl utformad utomhusmiljö har positiva effekter på barns hälsa och välbefinnande och bidrar bland annat förbättrad inlärning, ökad koncentrationsförmåga och minskad stress.

Utemiljön vid skola och förskola är en naturlig del av undervisningsmiljön och friytan vid skolor och förskolor ska vara tillräckligt stor för att ge plats åt lek men även fysisk och pedagogisk verksamhet.

Friytans storlek är mycket betydelsefull då gården ska inrymma en variation av platser och element som tillsammans skapar en god funktion. Tre grundläggande faktorer är särskilt viktiga; det som främjar av naturkontakt, det som stödjer socialt liv samt det som främjar fysisk aktivitet. Alla dessa kräver tillräckliga ytor för att fungera positivt. För små ytor begränsar inte bara leken och ett aktivt liv utan kan ge upphov till aggressivt eller undvikande beteende, sämre möjlighet till socialt samspel oberoende könstillhörighet, ålder och funktionsvariationer samt ökad risk för slitage som påverkar kvaliteten och naturkontakten negativt. Friytan bör ligga i direkt anslutning till byggnaden samt att ytan bör vara så stor att den rymmer varierade terräng- och vegetationsförhållanden som inte riskerar att påverkas negativt av omfattande slitage.

Antalet barn och yta hänger samman för att en gård ska kunna fungera utifrån barnens perspektiv. Program till Vision Luleå 2050 anger att friyta för förskola grundskola F-6 ska vara 30 kvm per barn. Det kan jämföras med cirka två parkeringsrutor per barn. Därutöver bör totala gårdsytan vara minst 3000 kvm för att barnen ska kunna leka och utveckla sociala samspel på ett naturligt sätt.

Utöver yta är strukturen en stor del för hur gården ger möjlighet till en bredd i lekar och aktiviteter. De organiserade ytorna med asfalt, grus, sand och olika typer av lekredskap är viktiga för att kunna erbjuda en viss typ av lek och aktiviteter. Det behövs dock en jämvikt av oorganiserade ytor med

Foto: Viveca Österman

till exempel gräs, buskar och träd där barnen ges utrymme att själva upptäcka lekar och aktiviteter utifrån deras egna fantasi och behov. Närheten till natur kan, utöver att vara en resurs i undervisningen, ge ett mervärde till utemiljön även om naturmarken ligger utanför skolfastigheten. Avståndet mellan gård och natur bör vara rimligt för att stärka upplevelsen av närhet och det ska inte finnas några barriärer i form av bilvägar eller liknande som kan skapa farliga situationer.

Barn- och utbildningsförvaltningen har som mål att tillgodose barns och ungas vistelsemiljöer både för ett lärande perspektiv likväl som att skapa trygga, säkra och tillgängliga skolmiljöer, inomhus och utomhus. Arbetet med utemiljöer ska ske kontinuerligt, med insatser av olika mått och karaktär. En utemiljö ska anpassas till målgruppen, med ett helhetsperspektiv så att pedagogik, arbetsmiljö, hälsa, tillgänglighet, säkerhet och hållbarhet, vägs in vid nyanskaffning eller vid ersättning av lekutrustning.

Utgångspunkter för planeringen av struktur för grundskola och förskola i Luleå

Friyta för förskola och grundskola F-6 ska vara minst 30 kvm per barn eller vara minst 3000 kvm och ligga i direkt anslutning till verksamhetsbyggnaden.

Lokalisering av skola och förskola ska i första hand ske så att närliggande natur kan nyttjas som en resurs för undervisning, lek och utevistelse.

Inomhusmiljön

Barn och unga tillbringar en stor del av sin uppväxt i förskolans och skolans inom- och utomhusmiljöer. Sett till hur många personer som vistas i förskolans och skolans miljöer varje dag handlar det dessutom om landets största arbetsplats. Barn är beroende av vuxna för sin trygghet och utveckling, och förskolans och skolans fysiska miljöer behöver vara bra arbetsmiljöer även för lärare, pedagoger och övrig personal.

Kommunens verksamheter ska ha kostnadseffektiva och ändamålsenliga lokaler. Det innebär att verksamheterna ska ha tillgång till tillräckligt stora och rätt typ av lokaler med god inomhusmiljö och tillgång till basala funktioner, exempelvis toaletter. För skolor och förskolor innebär det dessutom att den fysiska miljön ska stödja det pedagogiska arbetet och skapa förutsättningar för att uppnå målen i läroplanen. Det betyder bland annat att det ska finnas rum som främjar koncentration, återhämtning, samarbete, kreativitet och fysisk aktivitet. Det betyder även att det måste finnas funktioner som stödjer undervisningen så som specialsalar för exempelvis gymnastik eller slöjd.

Enligt skollagen ska skolan erbjuda avgiftsfria och näringsriktiga skolmåltider. Måltiderna ska vara säkra enligt livsmedelslagstiftning och i Luleå kommuns förskolor och skolor följs livsmedelsverkets nationella riktlinjer. Det finns olika typer av kök, servering-, mottagnings- och tillagningskök. Det finns även produktionskök (som tillagar till andra enheter än den egna skolan). Sedan ett antal år så har verksamheten även målet att ”heltid ska vara en rättighet”, vilket skapar incitament för större köksverksamheter där fler personal arbetar. Dels för att klara heltidsmålet, dels underlätta personaltillgång.

Luleå kommun har i likhet med många andra kommuner runt om i Sverige en omfattande underhållsskuld i infrastruktur, lokaler och utemiljöer. Under framförallt 50-, 60- och 70-talen byggdes många nya verksamhetslokaler i Luleå. Det har dock inte funnits någon plan för underhåll vilket har inneburit att det löpande underhållet har uteblivit. Detta skapar en form av skuld som man kan kalla för underhållsskuld. Det innebär att kommunen nu står inför omfattande kostnader framöver antingen genom renovering och ombyggnation av befintliga byggnader och anläggningar eller genom nybyggnation.

Behovet av en ny struktur för skolor och förskolor innebär en klimatutmaning som behöver tas på allvar. Byggbranschen står för ungefär 20 % av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser och har även en stor påverkan på utsläppen i andra länder. Det offentliga ska agera förebildligt för att bland annat nå Sveriges klimatmål bland annat genom resurssnål produktion, återbruk av material och energieffektivitet. En byggnads totala miljöpåverkan kan analyseras i en livscykelanalys.

Behoven av funktionella, effektiva, flexibla och långsiktigt hållbara lokaler till en rimlig kostnad blir alltmer uttalade. Rimlig anpassning, långsiktig utveckling och ett väl fungerande underhåll av kommunens fastighetsbestånd är några av förutsättningarna för att åstadkomma en god arbetsmiljö för barn och personal och en hållbar samhällsutveckling.

Utgångspunkter för planeringen av struktur för grundskola och förskola i Luleå

Inomhus ska finnas minst 10 kvm pedagogisk yta/elev i skolan eller barn i förskolan

Lokaler för skola och förskola ska uppfylla den kommunala skolans behov för att klara uppdraget enligt skollag och läroplan, måluppfyllelse och resultat inkl. effektiv bemanning och kompetensförsörjningens utmaningar.

Vid planering av ny struktur för skolor och förskolor ska kommunen ska agera förebildligt för att nå Sveriges mål för arkitektur och Sveriges klimatmål.

Flexibilitet

Kommunens behov av lokaler för olika verksamheter förändras ständigt. Skolans och förskolans lokaler utgör en stor andel av kommunens totala lokalarea samtidigt som behovet av skol- och förskolelokaler är det som varierar mest över tid.

Luleå har idag 78 500 invånare och en kontinuerlig befolkningsökning om än inte så stor. Utgångspunkter för den övergripande planeringen är att befolkningen år 2040 ska vara uppgå till 100 000 invånare. Merparten av befolkningsökningen kommer även fortsättningsvis ske i stadsbygden som står för 80 % av kommunens invånare. Den senaste tidens stora investeringar i ny grön industri i området Luleå-Boden innebär att befolkningsutvecklingen sannolikt kommer att gå fort. Det ställer krav på investeringar för nya bostäder men även annan kommunal service bland annat i form av skolor och förskolor.

En hög grad av flexibilitet i lokalerna eftersträvas mot bakgrund av att det sker stora förändringar i elev/barnunderlaget i den kommunala skolan. Några exempel på förändringar kan vara befolkningsstruktur, beteendeförändringar hos medborgarna, det fria skolvalet, verksamhetsförändringar, nya myndighetskrav och tillkomsten av fristående skolor och förskolor.

Skolan och förskolan har en nyckelfunktion inom samhällsbyggandet. Skolan och förskolan är en naturlig mötesplats för barn, elever, personal och vårdnadshavare – för personer med olika ålder, kön, religion, etnisk tillhörighet, funktionsnedsättning, sexuell läggning och socioekonomisk bakgrund. Om vissa delar av en skola – exempelvis bibliotek, matsal, gymnastiksal eller sportplaner – kan öppnas upp och samnyttjas med andra verksamheter efter skoltid för att möta behovet av idrottsytor, lokaler och mötesplatser, kan skolan bli ett viktigt nav för hela lokalsamhället.

Utgångspunkter för planeringen av struktur för grundskola och förskola i Luleå

Verksamhetslokaler ska med rimliga anpassningar och därmed också rimliga kostnader kunna nyttjas både som skola och förskola eller annan kommunal verksamhet beroende på behov. Det kan vara skiftande användare av lokaler över tid, såväl över dagen som över åren.

Stor skola eller liten skola

Hur ser det ut i Luleå?

De senaste decennierna har staten genomfört ett flertal reformer gällande organisation och styrning av skolan vilket påverkar de fysiska lärmiljöernas utveckling. Exempel på sådana reformer är den stadieindelade timplanen som infördes 2018, vilket påverkar stadieindelningen av skolan, och krav på lärarlegitimation per ämne som infördes 2010, vilket påverkar kompetensförsörjningen. För att klara dessa krav finns en tydlig trend i Sverige att organisera skolor och förskolor i större enheter.

Grundskolelokaler

Sveriges kommuner och regioner (SKR) har kategoriserat skolenheter i fyra grupper utifrån elevantal:

- De minsta skolorna: 0-99 elever
- De små skolorna: 100-199 elever
- De mellanstora skolorna: 200-399 elever
- De stora skolorna: 400- elever

Enligt SKRs definition har Luleå många små och medelstora skolor. Bara Stadsöskolan, Tunaskolan, Sunderbyskolan och Örnässkolan är att betrakta som stora skolor enligt definitionen. Tunaskolan är den överlägset största skolenheten i kommunen med över 600 elever.

Grundskolor i Luleå har vanligen byggts och organiserats i traditionella klassrum för mellan 20 till 25 elever i varje klassrum. Avvikelser kan förekomma på grund av bland annat gruppstorlek och lokalernas utformning. Nya skolor som byggts på senare år har organiserats med hemklassrum eller hemvisten och fler gemensamma ytor. Genomsnittligt riktvärde för lokalnyttjande är 10 kvadratmeter pedagogisk yta* per elev. I dagsläget har grundskolorna i genomsnitt drygt 14 kvadratmeter pedagogisk yta* per elev.

I skolan inryms även fritidshem där en stor del av eleverna vistas även efter skoltid. Fritidshemmen har på senare tid vuxit i omfattning vilket ställer ytterligare krav på byggnadens utformning och funktion. Det som också har påverkat skollokaler är förändringar av undervisning och syn på läraryrket samt förändrad lagstiftning, läs mer under Inledning, Bakgrund.

För utemiljön finns ingen beräknad yta/elev i Luleå kommun generellt med i utredningsarbetet har yta/elev studerats och redovisas under Nuläge - skolor och förskolor.

*Pedagogisk yta, vilket innebär BRA-yta med avdrag för vissa utrymmen

Förskolelokaler

Förskolor i Luleå har vanligen byggts och organiserats i avdelningar. Varje avdelning omfattar i regel 17 barn även om verkligheten vanligen avviker från detta bland annat på grund av 15-timmarsregeln, gruppstorlek eller lokalers utformning. Genomsnittligt riktvärde för lokalnyttjade är 10 kvadratmeter pedagogisk yta* per barn. I dagsläget har förskolorna i genomsnitt omkring 12 kvadratmeter pedagogisk yta* per barn.

Många av kommunens nya förskolor har mellan fyra och sex avdelningar. Ibland har tillfälliga mindre lokaler tvingats tas i anspråk för att klara tillfälliga toppar samtidigt som en variation på efterfrågan av förskoleplats mellan vår och höst är mycket stor. Förskolorna har i stort sett liknande utformning i ett plan men ett par av de senaste byggnaderna har uppförts i två våningar. Sedan 2010 så har begreppet kombiskolor använts vid nybyggnation av förskolor i syfte att förbättra möjligheten att nyttja en lokal för olika skoländamål över tid.

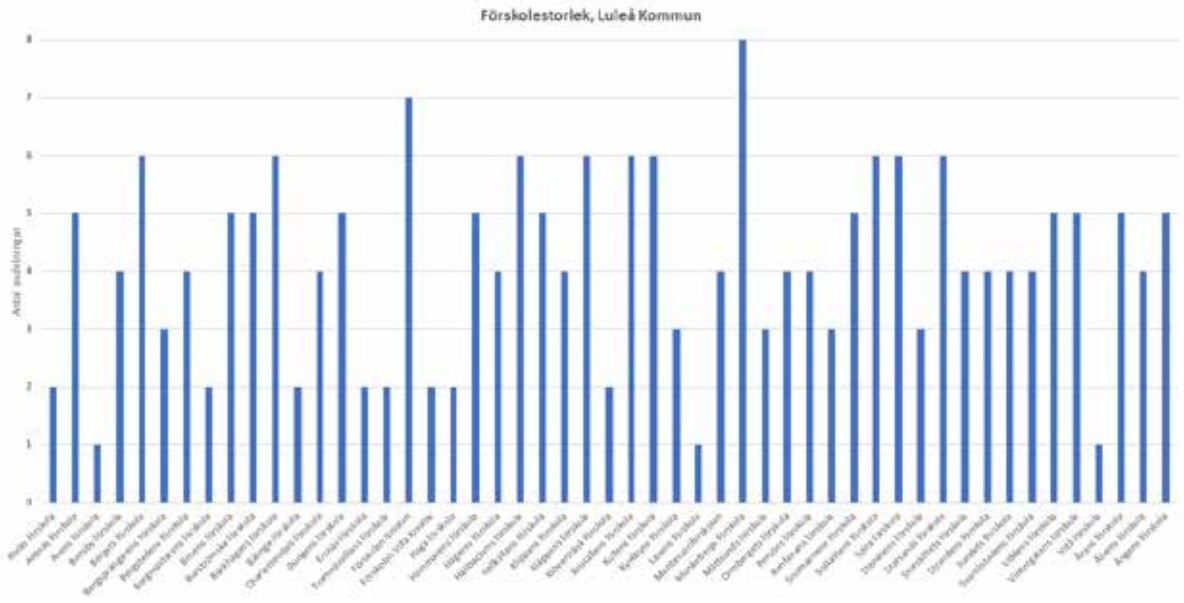

*Pedagogisk yta, vilket innebär BRA-yta med avdrag för vissa utrymmen

Olika argument för och emot stor eller liten skola

I dialogen med vårdnadshavare uttrycks ofta en oro för stora skolor. Även en viss oro för stora förskolor finns men har inte framkommit lika tydligt i dialogen. Vårdnadshavarna uttrycker oro för att barnen inte ska bli sedda i en stor skola, att den nära kontakten med lärare och annan personal ska försämras och att avståndet mellan skola och hemmet blir längre. Boverket har sammanställt forskning och publikationer som belyser olika perspektiv på enheternas storlek.

Trivsel och skolresultat

Det finns många forskningsstudier som visar på betydelsen av barngruppens storlek för lärande och hälsa, men det finns väldigt få studier som belyser själva enhetens storlek.

För yngre barn finns det ingen forskning som tyder på att stora skolor skulle vara gynnsamt, varken gällande prestation eller välmående. Snarare är det tvärtom att barn och yngre elever skulle kunna gynnas av mindre enheter. På mindre skolor har lärare ofta närmare kontakt med varandra, med eleverna och med föräldrarna, samt att de tycks uppvisa ett starkare personligt engagemang och större ansvar för elevernas välgång och välbefinnande. Flera menar att mindre skolor verkar skapa en större trygghet, vilket är särskilt betydelsefullt för yngre barngrupper.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har gjort en studie av skolstorlekens betydelse för studieresultaten i årskurs 6 respektive 9 i Sverige. Med större skola avses i studien skolenheter som har fler än 400 elever. Studien visar att de större skolorna överlag har bättre studieresultat än mindre skolor om man inte tar hänsyn till kontrollfaktorer som exempelvis kön, föräldrars utbildningsnivå eller föräldrars inkomst. Om man däremot tar hänsyn till dessa kontrollfaktorer visar studien att skolstorleken har en begränsad betydelse för studieresultaten. Det finns endast ett visst samband för meritvärdet i årskurs 9, däremot inga samband mellan skolstorlek och behörighet till gymnasiet eller godkänt i alla ämnen.

Det finns studier som visar att särskilt elever från socioekonomiskt svagare grupper tenderar att gynnas av mindre skolor .

Forskning kring mobbning och skolstorlek är inte entydig. Vissa studier påvisar lika mycket mobbning i stora som i små skolor. Dock verkar det som att mobbningen upptäcks lättare på små skolor, medan större skolor har större beredskap att hantera och förebygga mobbning.

Effektivitet och utbud

Ur ett organisatoriskt perspektiv finns det samordningsvinster med större enheter. Till exempel kan fler elever dela på gemensamma ytor som måltidsmiljöer, tillagningskök, specialsalar och gymnastiksal. Leveranser av livsmedel och skolmaterial blir effektivare. En större, samlad personalstyrka kan underlätta mobilisering av personal inom verksamheten till exempel vid sjukdom, eller för att kunna hålla öppet tidigt och stänga sent. Det kan också handla om kompetensförsörjning och konkurrenskraft då det är lättare att rekrytera och behålla kompetens på större skolor och därmed säkra kvaliteten i verksamheten och skolans attraktivitet.

Utmaningar ur ett planerings- och barnrättsperspektiv

Ur ett planerings- och gestaltningsperspektiv kan stora enheter vara en utmaning. Större enheter kan till exempel vara mer komplicerade att integrera i den byggda miljön, framförallt vid förtätning i befintliga miljöer. Det kan också vara ett stort problem att få till tillräckligt stora utemiljöer vid större förskole- och skolenheter.

Det finns en risk att större enheter genererar storskaliga byggnader. Detta kräver då extra omsorgsfull gestaltning för att skapa miljöer som främjar trygghet, trivsel och inlärning, särskilt miljöer för yngre barn. Större enheter kan behöva utformas i hemviststrukturer för att skapa en känsla av den lilla skolan i den stora enheten.

Ytterligare en utmaning med större enheter är den trafik som genereras av att fler barn eller elever samt personal ska ta sig till och från skolan eller förskolan varje dag. Större skolor

och förskolor innebär ofta ett större upptagningsområde. Det kan innebära längre avstånd mellan hem och skola, vilket minskar barnens möjlighet att gå och cykla och ökar behovet av skolskjuts. Fler föräldrar kan då välja att skjutsa sina barn, vilket kan skapa problem med trafiksäkerheten runt skolan och förskolan vid hämtning och lämning. Skjuts med bil genererar också utsläpp av växthusgaser och andra föroreningar. Dessutom medför större enheter ökat behov av parkerings- och angöringsplatser för både föräldrar och för personal.

Boverket refererar till:

Adolfsson, C.H. (2014). "Skolstorlekens påverkan på elevers skolprestationer och sociala situation i skolan: en forskningsöversikt". Linnéuniversitetet.

Göteborgs Stad, Grundskoleförvaltningen. 2020. "Skolenhetsutredningen. Delrapport."

Sveriges Kommuner och Regioner, (2018). "Om sambandet mellan skolstorlek och utbildningsresultat."

Områdesbeskrivning

Gammelstad som ligger ungefär en mil nordväst om Luleå centrum var tidigt en plats för handel och rättsskipning. Den medeltida stenkyrkan invigdes omkring år 1500, och runt kyrkan växte kyrkstaden fram. På 1600-talet fick platsen stadsprivilegier men när hamnen blivit för grund beslöt invånarna flytta staden till Luleås nuvarande plats. Efter stadsflytten började platsen kallas Gammelstad och kyrkstaden är idag klassad som ett världsarv. Under 1950- och 60-talen började stadsdelen byggas ut med ett stadsdelscentrum, skolor, bostäder och fritidsanläggningar och består nu även av delarna Stadsön, Öhemmanet och Ektjärn.

Fram till 1969 var Gammelstad en egen kommun (Nederluleå kommun) men i och med Luleås expansion genomfördes en kommunsammanslagning och både Råneå och Nederluleå kommuner kom att ingå i Luleå storkommun.

Översikt av utredningsområdet Gammelstad.

Ursprunglig planidé

Delar av Stadsön planlades och började byggas ut redan på 1950-talet men den stora utbyggnaden av Gammelstad inleddes under 1960-talen. Planläggning möjliggjorde byggnation av Stadsö centrum, utbyggnad Stadsöskolan och plats för mindre skolenheter eller förskolor samt idrottsanläggning och en stor mängd bostäder på Stadsön, Öhemmanet och senare även Ektjärn.

Den ursprungliga planidén byggde på att Stadsöskolans skolområde skulle rymma skola för hela stadsdelen medan förskolor (barnhagar) placerades i bostadsområdena nära hemmet. Planeringen baserades på att separera trafikslagen från varandra med avgränsade ytor för bil respektive gång och cykel. I anslutning till gång och cykelstråken planlades gröna stråk och parker. Vidare säkerställde planläggningen en blandning av bostadsformer och centrumbebyggelse i Stadsö centrum.

Skolor i ett historiskt perspektiv

Skolor och förskolor i Gammelstad är byggda och lokaliserade enligt 1960- och 70-talens idéer om paviljong- och systemskolor. Stora samhällsförändringar och pedagogiska strömningar innebar ett nytt sätt att bygga med mindre enheter, större fokus på uterum och placering i parkliknande miljöer till skillnad från de skolmiljöer som byggts tidigare. Lite senare under 60-talet infördes de så kallade systemskolorna med låga, utspridda och outsmyckade byggnader med olika entréer skulle signalera att skolan var del av ett demokratiskt och jämlikt samhälle.

Förskolorna placerades i bostadsområdena och närheten mellan hem och förskola var ett uttalat krav. Enligt då gällande riktlinjer skulle förskolan planeras och byggas som enplansbyggnader för att skapa god tillgång till uteplatser och dagsljus.

Gammelstad idag

Besiktning vid nybyggnation av Stadsöskolan, Gammelstad. Fotograf: Okänd, 1960

I Gammelstad bor omkring 5000 personer (4 846 personer 2020-12-31). Enligt senaste trygghetsundersökningen rekommenderar 96 % av boende stadsdelen som bostadsområde

I området finns en blandning av hyresrätter och äganderätter samt en mindre andel bostadsrätter och specialbostäder. Det finns tre skolor och tre förskolor.

I området finns flera kultur- och fritidsaktiviteter och ett brett föreningsliv för flera åldrar. Det finns bland annat fritidsgård, badhus och världsarvet Kyrkstaden med Hägnan. För idrottsverksamheten finns isrink, idrottshall och Gammelstad IP med fotbollsplaner. Det finns även elljusspår med skidspår på Mattisberget och på älven samt flera spolade ytor för skridskor vintertid. I Stadsö centrum finns ett folkbibliotek som erbjuder flera typer av verksamheter förutom utlåning av böcker.

Stadsdelens resurser berikar skolans och förskolans verksamhet. Verksamheterna nyttjar regelbundet bland annat badhus, folkbibliotek, världsarvet Kyrkstaden med Hägnan samt flera naturområden.

Förutom kommunal service finns även kommersiell service främst i Stadsö centrum med bland annat livsmedelsbutik, café och restaurang samt flertalet arbetsplatser och ett stort föreningsliv. Blandningen av olika kommunala och kommersiella funktioner och ett starkt civilsamhälle bidrar till en relativt robust stadsdel.

Resor

Resvaneundersökningen från 2020 visar att en stor andel av resorna som utförs av boende i Gammelstad är längre än fyra kilometer (73 %) och en stor del av alla resor genomförs med bil (78 %). Det finns inte någon undersökning som visar hur barn i Gammelstad reser men resvaneundersökningen redovisar hur barn (6-15 år) i hela kommunen reser. Undersökningen visar att för resor kortare än en kilometer är cykel det vanligaste färdsättet (40 %) sen kommer bil (31 %) och

sist gång (25 %). Resor mellan en och tre kilometer är cykel fortfarande det vanligaste färdmedlet (40 %), sedan bil (39 %) och sist gång (10 %). För resor längre än tre kilometer är bil det vanligaste färdmedlet (52 %), sedan cykel (8 %) och gång (2 %).

En slutsats av ovanstående kan vara den höga andelen resor med bil för barn innebär skjuts till och från skola.

Gång- och cykelvägar

Överlag finns god tillgång till gång- och cykelvägar med hög standard i hela området. Det saknas dock tydliga gång- och cykelvägar genom Öhemmanet delar av Stadsön. Gående och cyklister hänvisas till villagator med blandtrafik och det saknas passager eller befintliga passager håller låg standard. Det innebär att det saknas ett sammanhängande gång- och cykelnät för hela området.

Gång- och cykelstråk i Gammelstad. Inom streckad yta hänvisas gående och cyklister till villagator med blandtrafik.

Skolvägar

Det ska finnas en säker och trygg skolväg till skolan från alla delar av dess upptagningsområde. Utpekade skolvägar är de ”troliga skolvägarna”. Dessa är de vägar som skolbarnen antas välja för att ta sig mellan hem och skola. Det är naturligtvis möjligt att skolbarnen använder andra vägar i verkligheten. Vid valet av de utpekade skolvägarna har i första hand gång- och cykelvägar valts, därefter gator där den verkliga hastigheten eller trafikmängden är låg. På platser där skolbarnen måste korsa en väg med högre hastighet har de, om det varit möjligt, styrts mot en passage där den verkliga hastigheten är låg.

Vid inventering av skolvägar har ett par platser och en sträcka identifierats för behov av åtgärder, se kartbild.

Trots att skolvägen bedöms vara säker kan den ändå uppfattas som otrygg av barn och föräldrar. Då kan andra åtgärder behövas för att säkerställa en trygg resa. I dialog har framkommit att föräldrar med barn på Öhemsskolan och Mariebergsskolan upplever gång- och cykelvägen från Kyrkbyn som otrygg.

Kollektivtrafik

Samtliga skolor och förskolor i området har närhet till busshållplats som enligt uppgift från personalen nyttjas av verksamheten vid olika utflykter både inom och utanför Gammelstad. Enligt resvaneundersökningen (2020) nyttjas kollektivtrafik för 12 % av alla resor i stadsdelen.

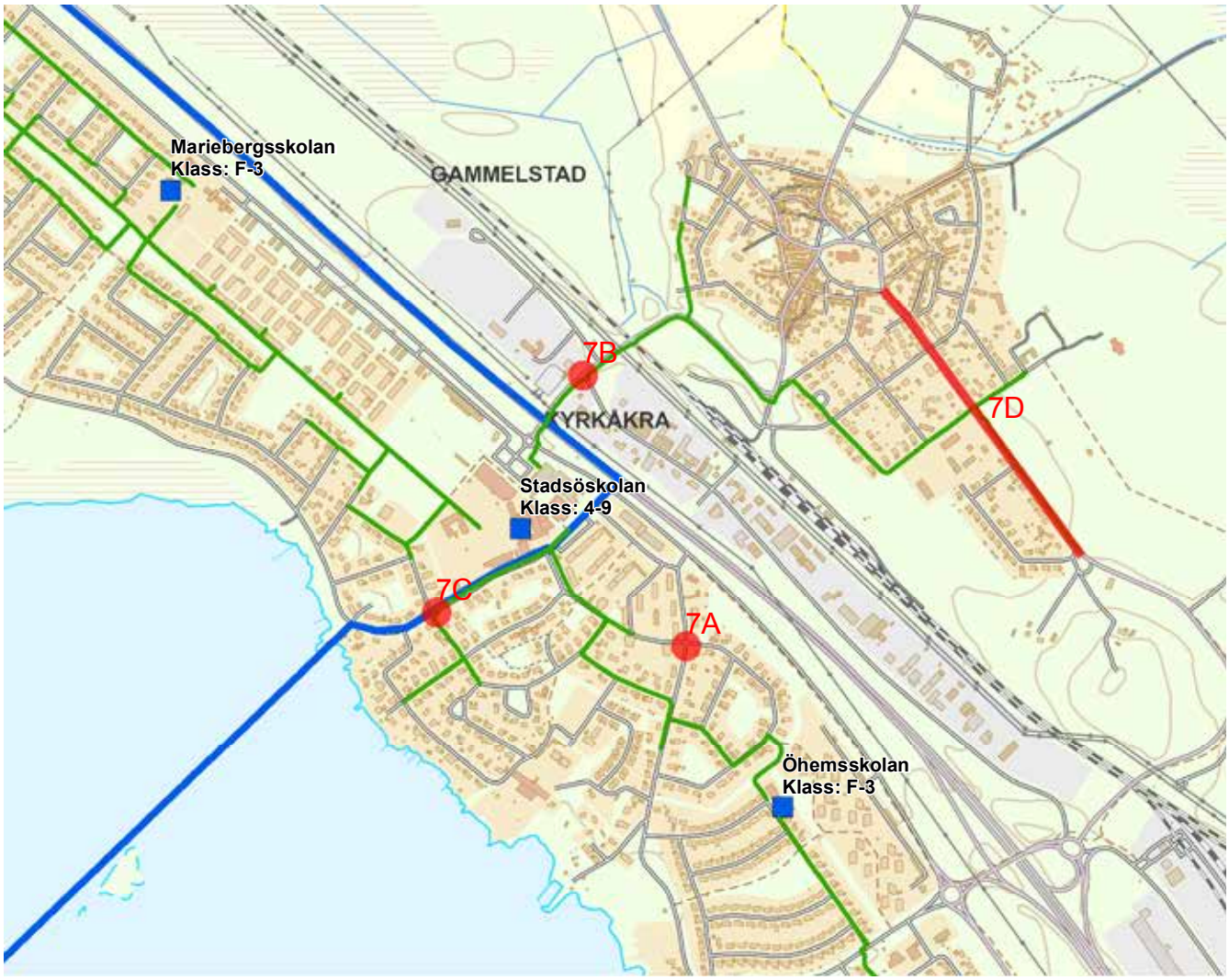

Skolvägar i Gammelstad. Behov av åtgärder är 7A - hastighetsdämpande åtgärder, 7B förbättrad passage, 7D åtgärder för bättre efterlevnad av skyltad hastighet alternativt ny gång- och cykelväg, 7C är åtgärdad.

Socioekonomi

Skolan och förskolan ska vara likvärdig. Det innebär bland annat att utbildningen ska vara kompenserande och uppväga skillnader i barns och elevers bakgrund och förutsättningar.

Enligt Luleås sociala kompass 2019 ingår Gammelstad i gul SEKOM-grupp tillsammans med bland annat Bergnäset, Porsön och Björkskatan. Gruppen utgör 42 900 invånare, motsvarande 55 procent av Luleås folkmängd och är den allra största gruppen befolkningsmässigt. Gruppen karaktäriseras av relativt sett låg andel barnfamiljer och hög utbildningsnivå. Andelen födda utanför EU/EFTA är något högre än i de andra grupperna men inte högst. Med undantag från Niemisel så befinner sig samtliga gula områden centralt i Luleå. I likhet med övriga områden i gruppen har Gammelstad även relativt hög förvärvsgrad. Trots detta finns omkring 20 barn (1,6 %) inom upptagningsområdet (2019) som lever i familjer med socioekonomisk utsatthet. Ohälsotalet i Gammelstad är dock något högre än övriga områden i den gula SEKOM-gruppen men andel personer födda utanför EU/EFTA är lägre.

Forskning pekar mot att boendesegregation och skolval är avgörande faktorer bakom ökad skolsegregation. Gammelstad är en relativt blandad stadsdel ur socioekonomisk synvinkel och få elever inom Gammelstads upptagningsområde väljer andra skolor än anvisad skola. Sammantaget innebär det att det finns förutsättningar för att barn och elever med olika bakgrund möts i förskolan och skolan i området.

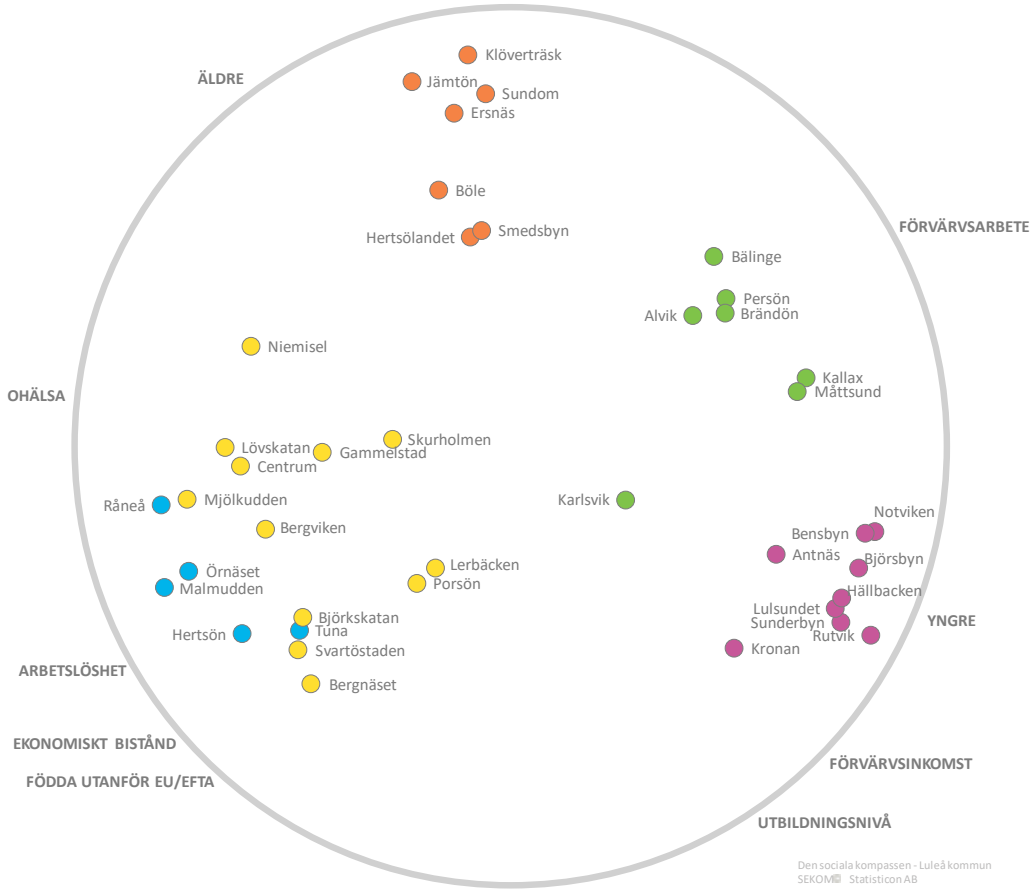

Luleås sociala kompass 2019.Luleås olika delområden har analyserats och grupperats utifrån socioekonomiska och demografiska variablar. Analysen ger upphov till fem åtskilda SEKOM-grupper som visar delområdenas socioekonomiska och demografiska samhörighet. Analyserna är genomförda på data avseende år 2017/2018. Således kan vissa förändringar ha skett sedan dess. Dock är samtliga ingående variabler stabila i den meningen att de förändras relativt långsamt.

Dialog

Under arbetet med den inledande studien har barn- och utbildningsnämnden genomfört dialoger med vårdnadshavare, personal och elever i Gammelstad, Notviken, Centrum och Bergnäset. På grund av pandemin genomfördes huvuddelen av samtalen digitalt, endast samtal med elevråd årskurs 7-9 genomfördes vid ett fysiskt möte.

Utöver barn- och utbildningsnämndens samtal har även en workshop genomförts med personal i förskolan och skolan. Syftet med workshopen var att belysa hur verksamhetslokaler (inomhus- och utomhusmiljö) stödjer eller hindrar verksamheten från att uppfylla sitt uppdrag eller nå uppsatta mål.

En sammanfattning av genomförda dialoger och workshop redovisas nedan.

Samtal med vårdnadshavare

Syftet med samtalen var att i ett tidigt skede i utredningsprocessen ge berörda en möjlighet att beskriva dels vad som är viktigt kopplat till skolan och förskolan, dels att beskriva vad som kan bidra till oro kopplat till arbetet med en förändrad skolstruktur. Totalt deltog cirka 350 vårdnadshavare och/eller medborgare. Inbjudan gick ut via skolans lärplattform samt som sponsrat inlägg på sociala medier. Samtliga möten hölls digitalt via zoom.

Två samtal har genomförts i Gammelstad, den 7 juni 2021 och den 13 september 2021. Många frågor och synpunkter handlade om konsekvenser av en storskola. I dialogen framkom farhågor om storskola generellt och specifikt att en storskola i området bland annat innebär längre resväg och risk att fler barn skjutsas med bil, negativ påverkan skolresultat och att barnen inte ska bli sedda på samma sätt som i en mindre skola. Deltagande i dialogen efterfrågade en definition av storskola respektive liten skola. I dialogen lyftes även att skolstrukturen bör ta hänsyn till befolkningsutvecklingen i området. Barn och vuxnas arbetsmiljö i skolan lyftes som viktiga aspekter för det fortsatta arbetet.

Vidare framkom frågor kopplat till tidigare beslut om skolstruktur. Deltagande i dialogen undrade varför planerade förändringar i skolan inte har genomförts, uttryckte en oro kring om de tidigare besluten om framtidens skola finns kvar och att utredningen inte tar hänsyn till resultatet av folkomröstningen som genomfördes 2020.

Samtal med personal

Samtal med personal från skolor och förskolor i Gammelstad, Notviken, Centrum och Bergnäset genomfördes 16 augusti 2021. Syftet med samtalen var att beskriva vad som är viktiga faktorer i skolan och förskolan samt vad som oroar kopplat till arbetet med en förändrad skolstruktur.

Deltagarna uttryckte att det är viktigt att förskola och skola är attraktiv och visar vad vi i Luleå kommun står för. Det handlar bland annat om att ha väl underhållna lokaler. Personalen uttryckte även att det är viktigt att säkerställa en bra utemiljö och en inomhusmiljö som möjliggör att dela upp barngrupper.

Arbetsmiljön för elever och personal omfattar både inomhus- och utomhusmiljön. Deltagarna lyfte vikten av ändamålsenliga lokaler som möjliggör modern utbildning och behovet av lokaler som är anpassade för digital teknik som möjliggör en hög måluppfyllelse. Även väl fungerande struktur och organisation samt tillgänglig elevhälsa och bra kommunikation är viktigt.

Enligt deltagarna finns en brist på utbildad personal och svårigheter att bemanna verksamheterna både på kort och lång sikt. Deltagarna uttryckte en oro för att beslut om en förändrad skolstruktur kommer att dra ut på tiden och att skolan och förskolan undertiden befinner sig i ett tidsvakum där ingenting händer. En tydlig tidplan är viktigt för att minska ovissheten. Vid genomförande av en förändrad skolstruktur är det viktigt att ha tydliga förväntningar på personalen. Deltagarna menar att personalen vill påverkar arbetet med en förändrad skolstruktur. Deltagarna lyfte även kommunens begränsade ekonomi som en oro vid en förändring av skolstrukturen.

Samtal med elever

Samtal med elevrådsrepresentanter från Stadsöskolan genomfördes den 22 september på Navet. Eleverna delades in i grupper och fick beskriva vad som är en bra skola för barn- och utbildningsnämndens ledamöter.

Många av elevernas åsikter om skolan handlar om lokalerna och möjligheter att vara aktiv på rasten. Eleverna efterfrågade fräscha och trivsamma lokaler som har förutsättningar för vistelse och aktivitet när det inte är lektioner, exempelvis pingisbord, bord och bänkar. Eleverna tycker att det är en fördel att nuvarande lokaler för idrott, slöjd och hemkunskap finns nära och att den nuvarande skolan är ganska bra. För resor till och från skolan behöver schema anpassas till busstider och det behöver finnas cykelställ. Vidare uttrycker eleverna att det finns risk att en stor skola innebär större klasser och att en lagom stor klass är ungefär 20 till 25 elever. En bra skola handlar även om att det ska finnas bra lärare och resurslärare enligt eleverna.

I januari 2022 bjöds elever i årskurs 3 och 5 på Öhemskolan, Marieberskolan och Stadsöskolan in för att berätta om sin skola. Eleverna fick möjlighet att rita och skriva vad de tycker är en bra skolan och vad som behövs för att skapa platser för lek och rörelse, vila och studiero. Eleverna från Öhemsskolan skickade in sina tankar på en bra skola.

Eleverna tycker att det är viktigt med en stor skolgård med mycket grönytor och kullar för möjlighet till lek. De vill ha tillgång till uteaktiviteter med stora gungor, klätterställningar, studsmatta, cyklar samt en fotbollsplan. Eleverna önskar även ett bibliotek och stora lokaler för gymnastik, matsal och klassrum.

För vila och studiero lyfter eleverna platser med möjlighet till avskildhet och lugn i form av fler soffor med en separat mys- och läshörna. Stolarna i klassrummen önskas vara mjukare och bekvämare. Eleverna tycker även att det är viktigt med fler toaletter som är uppdelade för tjejer och killar, god ventilation och mer färg på väggarna. De önskar arbetsmaterial som Ipad.

Workshop med personal

En workshop med personal på förskolor och skolor i Gammelstad har genomförts den 15 september 2021. Vid workshopen deltog representanter från förskolorna Storsands, Bäckhagens och Kyrkbyns förskolor samt skolorna Mariebergsskolan, Öhemsskolan och Stadsöskolan 4-6. Workshopen syftade till att identifiera funktioner eller kvaliteter som särskilt viktiga för verksamheternas uppdrag eller måluppfyllelse. Workshopen fokuserade på inomhus- och utomhusmiljö samt den närmsta omgivningen.

Förskolorna i området upplevs överlag uppfylla kraven från verksamheten om ändamålsenliga lokaler även om vissa förbättringar kan ske. Skolorna i området och då främst Öhemsskolan och Mariebergsskolan anser deltagarna inte vara anpassade till det stora antal elever som finns i verksamheten. Det innebär svårigheter att uppfylla sitt uppdrag bland annat med att skapa förutsättningar för en anpassad undervisning och påverkar också elevers och personals arbetsmiljö negativt. Även fritidsverksamheten begränsas av för trånga lokaler. Personalen gör anpassningar till rådande omständigheter men deltagarna uppger att detta inte är hållbart över tid.

Utomhusmiljön i anslutning till enheterna bedöms av deltagarna som överlag bra vad gäller ytans lokalisering och storlek. Dock finns synpunkter på ytornas underhåll, gestaltning och delvis tillgång till utrustning. Utomhusmiljön i anslutning till Öhemsskolan anser deltagarna är för liten och dess utformning bidrar till en stressig miljö. Utemiljön anses vara en viktig del för att uppfylla verksamhetens uppdrag och uppsatta mål samt god arbetsmiljö.

Deltagarna tyckte överlag att verksamheternas nuvarande placering innebär att närområdet kan nyttjas för undervisning och aktiviteter. Det finns god tillgång till och tillgängliga grönområden som verksamheterna nyttjar regelbundet.

Nulägesbeskrivning - skolor och förskolor

Gammelstads utredningsområde omfattar fyra förskolor och fyra skolor. Skolor och förskolor lokaliserade i Rutvik igår i Gammelstads upptagningsområde men omfattas inte av utredningen för en förändrad skolstruktur eftersom åtgärder redan har vidtagits där inom både grundskola och förskola. Dessutom finns ett naturligt geografiskt avstånd till Stadsöns-, Öhems- och Mariebergsskolans skolområden och till förskolor i Stadsön och Kyrkbyn.

Skolan i Gammelstad uppvisar stabilt goda resultat vad gäller meritvärde för årskurs 7-9. Förskolan har en stabil struktur som klarar viss inflyttning och kan i nuläget erbjuda plats till alla sökande inom sex månader.

Samtliga byggnader och dess utemiljö har inventerats utifrån byggnadernas tekniska förutsättningar och utemiljöns storlek, strukturell uppbyggnad och närhet till naturmiljöer. Byggnadernas och utemiljöns tekniska egenskaper har kompletterats med verksamheternas upplevelse av enhetens ändamålsenlighet. Byggnaderna har även inventerats utifrån tillgång till och möjligheter för samnyttjande av lokaler med andra verksamheter.

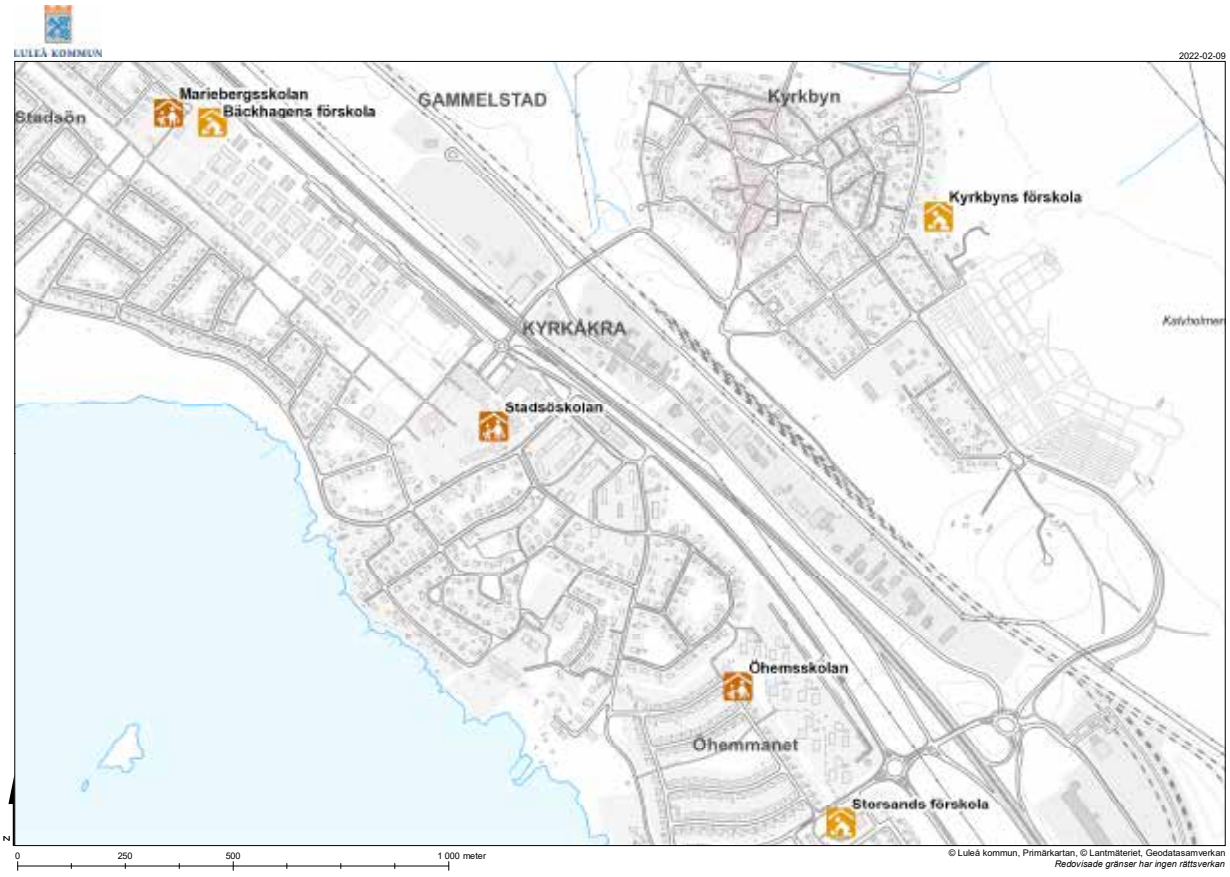

Storsands förskola

Storsands förskola har sex avdelningar på två våningar, tre avdelningar uppe och tre avdelningar nere, och ca. 90 inskrivna barn. Förskolan är byggd 2016 som förskola och ur pedagogisk synvinkel. Byggnaden är uppförd med träfasad och sadeltak med papp samt varmgrund. Eftersom byggnaden är ny finns garanti fortfarande kvar. Utöver avdelningarnas utrymme, så kallade hemvisten, finns gemensamma ytor i form av ateljé/lekutrymme och matsal. Byggnaden har ett tillagningskök.

Planerat underhåll de kommande 10 åren består till största del av målning av fasad, upprustning av lekutrustning och målning av innerväggar, detta är dock inte i närtid utan bör klara ca 7–8 år till. För åren 11–30 år finns exempelvis planerat underhåll för renovering av mark, fönster, tak, ventilationssystem, elsystem, kylsystem och invändiga ytskikt.

Storsands förskola har en gårdsyta på 4930 kvadratmeter. Gården är en inhägnad gård där enbart en tredjedel utgörs av organiserade ytor. Dessa består av asfalt, betongsten och trä intill huset samt konstgräs, bark och sand med lekredskap samt mindre grusgångar. De oorganiserade ytorna utgörs av gräs, sammanhängande buskage och tidigare skogbeklädd yta. Friytan är idag över 41 kvadratmeter per barn. Det ligger en naturyta precis utanför förskolegården men de första 250 metrarna är ett smalt stråk som innehåller gång- och cykelväg. Det finns en större sammanhängande naturyta med blandskog inom 50 meter men då måste en villagata korsas.

Verksamhetens bedömning av ändamålsenlighet

Verksamheten uppger att förskola i två våningar både uppfattas som positiv och negativ. Förskolans totala storlek skapar förutsättningar för personal att täcka upp för varandra vid planering eller frånvaro medan uppdelningen på två våningar gör att förskolan inte uppfattas som så stor. Samtidigt innebär uppdelningen i två våningar att möjligheten att samverka begränsas och att det blir mycket spring i trapporna både för barn och personal. Eftersom byggnaden är relativt ny finns god tillgång till och möjlighet att nyttja digital teknik i verksamheten.

Gården nyttjas som en förlängning av verksamhetens aktiviteter inomhus. Gården är stor och överblickbar men saknar viss utrustning. Vidare uppger verksamheten att närheten till omgivande naturmiljöer nyttjas mycket framförallt av de lite större barnen. Personalen lyfter även närheten till Öhemsskolan som positiv för samarbete mellan enheterna när barnen ska börja skolan.

Sammantaget bedöms lokalerna, gården och förskolans lokalisering bidra positivt till verksamhetens möjligheter att uppfylla sitt uppdrag och nå uppsatta mål.

Samnyttjande av lokaler

Byggnaden är inte tillgänglig för andra verksamheter än förskola. Gården kan nyttjas av allmänheten när ordinarie verksamhet inte bedrivs på kvällar och helger. Staket runt gården innebär dock att den inte upplevs vara tillgänglig för allmänheten.

Bäckhagens förskola

Bäckhagens förskola har sex avdelningar fördelat på tre avdelningar för yngre barn och tre avdelningar för äldre barn. Totalt finns ca. 90 inskrivna barn på Bäckhagens förskola. Förskolan är byggd 1973 och ROT-renoverades 2018. Byggnaden är ett enplanshus och uppförd med träfasad och sadeltak med papp. På grund av genomförd ROT-renovering och ventilation från 2007 bedöms byggnaden vara i generellt gott skick. Byggnaden har ett tillagningskök.

Planerat underhåll de kommande 10 åren består till största del av yttre underhåll så som renovering av mark, ny lekutrustning, målning av fasad och dränering. Inre underhåll är för exempelvis dörrar, målning av väggar, innertak, renovering av badrum/våtrum, belysning som bör bytas till LED, byte av värmesystem, kylsystem samt styr och övervakningssystem. För åren 11–30 år finns exempelvis planerat underhåll för nytt plåttak och nytt ventilationssystem, nytt papptak, nytt elsystem, renovering av avdelningskök samt nytt golv.

Bäckhagens förskola har en gårdsyta på 3640 kvadratmeter. Utemiljön bedöms generellt vara i bra skick men det finns uttalade problem med effektiv snöröjning. Gården är en inhägnad gård där de organiserade ytorna utgörs av asfalt intill huset och på gångvägar som delar upp de oorganiserade ytorna samt större sammanhängande sandytor med lekredskap. De oorganiserade ytorna ligger ut mot gårdens kanter och består till största del av gräs med inslag av träd och en del buskar. Friytan är idag cirka 35 kvadratmeter per barn. Det finns naturmark direkt utanför förskolegården. Inkilat i mellan kommunala ytor med natur ligger planlagd kvartersmark som idag är obebyggd. En exploatering av denna planerad kvartersmark skulle försvåra gångmöjligheter något till de mer sammangående naturytorna som finns längre söderut. Utemiljön är i bra skick med bland annat nytt staket och pergola från 2018–2019.

Delar av utemiljön närmast Mariebergsvägen är utsatta för buller över gällande riktvärden (upp till 60 dBA ekvivalent ljudnivå, beräknat värde) vilket kan påverka möjligheterna att nyttja hela gården negativt.

Verksamhetens bedömning av ändamålsenlighet

Verksamheten uppger att byggnaden har lokaler som lätt kan anpassa och ändras beroende på barnens ålder och verksamhetens behov. Tillgången till personalrum, städ och delvis hög ljudnivå påverkar dock arbetsmiljön. Vidare anger personalen att gården är stor med flera ”rum i rummet”. Det skapar en varierad gård som kan anpassas till verksamhetens behov men kan även begränsa möjligheten till överblickbarhet. Personalen lyfter även närheten till Mariebergsskolan som positiv för samarbete mellan enheterna när barnen ska börja skolan.

Sammantaget bedöms lokalerna, gården och förskolans lokalisering bidra positivt till verksamhetens möjligheter att uppfylla sitt uppdrag och nå uppsatta mål.

Samnyttjande av lokaler

Byggnaden är inte tillgänglig för andra verksamheter än förskola. Gården kan nyttjas av allmänheten när ordinarie verksamhet inte bedrivs på kvällar och helger. Staket runt gården innebär dock att den inte upplevs vara tillgänglig för allmänheten.

Buller

Riktvärden för buller från väg och tågtrafik vid ny skola/förskola (Naturvårdsverket):

De delar som är avsedd för lek, vila och pedagogisk verksamhet 50 dBA ekvivalent 70 dBA max. Övriga vistelseytor 55 dBA ekvivalent och 70 max.

Riktvärden för buller från väg och tågtrafik vid befintlig skola/förskola (Naturvårdsverkek):

55 dBA ekvivalent, 70 dBA max.

Kyrkbyns förskola

Kyrkbyns förskola har tre avdelningar. Totalt finns ca. 50 inskrivna barn. Förskolan är byggd 1987 som en förskola och fungerar bra ur pedagogisk synvinkel. Byggnaden är ett enplanshus och uppförd med träfasad och plåtklätt sadeltak. Ytskikt har löpande renoverats och ventilationen är ny sedan 2009. Därmed bedöms skicket vara acceptabelt. Byggnaden har ett tillagningskök.

Planerat underhåll de kommande 10 åren består till största del av yttre underhåll så som renovering av mark, nytt staket, ny lekutrustning, målning av fasad och fönster. Inre underhåll är för exempelvis dörrar, målning av väggar, innertak, golvbyte, belysning som bör bytas till LED, byte av lås- och passagesystem, brandlarmanläggning och fettavskiljare. För åren 11–30 år finns exempelvis planerat underhåll för nytt ventilationssystem.

Kyrkbyns förskola har en gårdsyta på totalt 1640 kvadratmeter vilket är mindre än rekommenderad minsta totala friyta vid skolor och förskolor som är 3000 kvadratmeter oavsett antal barn. Friytan per barn uppgår till ungefär 30 kvadratmeter. Förskolan har en inhägnad gård där cirka en tredjedel utgörs av organiserade ytor. Merparten av dessa består av asfalt samt sand som innehåller lekredskap. De oorganiserade ytorna utgörs av en mindre gräsyta samt ytor med buskage och träd. Det finns naturytor i form av lövskog i direkt anslutning till fastigheten. Lekutrustningen är något sliten med många kvarstående fel efter genomförd besiktning. Det finns behov av utbytt staket och justering av markytor för förbättrad avrinning. Inom samma fastighet finns en nu nedlagd grundskola med tillhörande gård. Vid beslut om förändrad användning av den tidigare skolan bör förskolans behov av utökad gård beaktas.

Verksamhetens bedömning av ändamålsenlighet

Verksamheten uppger att förskolans traditionella lokallösningar med många små rum skapar möjligheter att arbeta i mindre grupper. Det skapar förutsättningar för att barnen ska lära känna varandra och bli trygga med pedagogerna och bidrar till barns möjligheter till inflytande och påverkan.

Vidare anger personalen att en liten förskola med en mindre organisation förenklar samarbetet och utvecklingsarbetet.

Gården har en bra och varierande lekmiljö med rum i rummet som enligt personalen bidrar till verksamhetens arbete enligt uppdraget och uppsatta mål. Närmiljön med bland annat skogsområden och världsarvet Hägnan samt tillgång till busshållplats är kvaliteter som ger möjlighet till elevinflytande och aktivitet.

Sammantaget bedöms lokalerna, gården och förskolans lokalisering bidra positivt till verksamhetens möjligheter att uppfylla sitt uppdrag och nå uppsatta mål.

Samnyttjande av lokaler

Byggnaden är inte tillgänglig för andra verksamheter än förskola. Gården kan nyttjas av allmänheten när ordinarie verksamhet inte bedrivs på kvällar och helger. Staket runt gården innebär dock att den inte upplevs vara tillgänglig för allmänheten.

Öhemsskolan F-3

Öhemsskolan är byggd 1973 och kompletterad med extra moduler 2012. Modulerna är inhyrda av extern part och har ett tillfälligt bygglov som är godkänt till 2026 utan möjlighet till förlängning. Skolbyggnaderna ligger på mark som enligt gällande detaljplan är avsedd för bostäder.

Skolan är en tegelbyggnad i ett plan utan källare med låglutande sadeltak med papp. Byggnaderna är i generellt dåligt skick. Ventilationsaggregaten (3 av 4) är placerade på taket vilket ger höga driftkostnader och problem vid exempelvis filterbyte. Byggnaderna värms upp genom direktverkande el vilket medför stora kostnader och ingrepp när/om konvertering till fjärrvärme sker. Skolan har ett serveringskök.

Skolan har ca. 120 elever. Tidigare beslut om Kyrkbyskolans nedläggning innebär att elever från Kyrkbyn nu går på Öhemsskolan och på Mariebergsskolan vilket skapar ytterligare tryck av elever på dessa skolor. Byggnaderna är inte anpassade till dagens elevantal.

Planerat underhåll de kommande 10 åren består till största del av yttre underhåll så som utbyte av lekutrustning, omläggning av asfalt, fönster, murning av fasadtegel och nytt papptak. Inre underhåll är för exempelvis dörrar, målning av väggar, innertak, golvbyte, belysning som bör bytas till LED, byte av lås- och passagesystem, brandlarmanläggning och fettavskiljare.

Öhemsskolan har en uppskattad gård på 4070 kvadratmeter. Den egentliga fastigheten är mycket liten och utemiljön är därför till stor del förlagd på mark som är planerad för park. I princip alla utrustning finns på den allmänna parkmarken. Gränsen för skolgården är diffus och därför har gårdsytan avgränsats till alla ytor som driftas av SBF Fastigheter. De organiserade ytorna består till största del av asfalt intill skolbyggnaden samt en grusplan, därutöver finns det några ytor med sand som innehåller lekredskap. De oorganiserade ytorna utgörs av gräs med inslag av enstaka träd samt mindre buskage. Delar av de oorganiserade ytorna utgörs av en smal yta på andra sidan av byggnaden. Friytan är idag cirka 22 kvadratmeter per barn. Den naturyta som ligger direkt i anslutning till skolgårdsytan består av en smalt grönstråk mellan villabebyggelse och kvarter med flerbostadshus.

Verksamhetens bedömning av ändamålsenlighet

Verksamheten anger att skolan inte är anpassad för det stora antalet elever som finns. Det innebär en rad svårigheter att bedriva verksamhet både inomhus och utomhus. Bland annat saknas grupprum eller avskilda platser för att dela upp elevgrupperna, vilket påverkar möjligheterna att skapa platser för lugn och ro och är särskilt negativt för elever med särskilda behov. Det upplevs positivt med tillgång till en egen gymnastiksal men brist på övriga specialsalar och personalutrymmen upplevs försvåra uppdraget.

Personalen anger vidare att trånga skollokaler skapar problem med arbetsmiljö och begränsar det pedagogiska arbetet, kreativitet och möjlighet att arbeta i grupper. Det begränsar även möjligheten för fritidspedagogerna att bidra i undervisningen i enlighet med det kompletterande uppdraget och bedriva fritidsverksamhet. Personal gör anpassningar till rådande omständigheter det innebär ökade påfrestningarna på verksamheten ju längre tiden går.

Utemiljön upplev inte vara anpassad för antalet elever. Personalen anger att det särskilt påverkar barn med särskilda behov när utevistelsen blir för stressig och stimmig. Verksamheten nyttjar närområdet både för rastaktiviteter och för undervisning samt fritidsverksamhet.

Sammantaget bedöms skolans inomhus- och utomhusmiljö begränsa möjligheterna för verksamheten att uppfylla sitt uppdrag, nå uppsatta mål och erbjuda en god arbetsmiljö.

Samnyttjande av lokaler

På Öhemsskolan finns inga uthyrningsbara lokaler. På Öhemsskolan finns lekutrustning och grusplan/isplan som kan nyttjas av allmänheten på tider när inte ordinarie verksamhet bedrivs på kvällar och helger.

Mariebergsskolan F-3

Mariebergsskolan består av tre olika byggnader som ligger på var sida om skolgården. Skolan har ca. 100 elever totalt. Tidigare beslut om Kyrkbyskolans nedläggning innebär att elever från Kyrkbyn nu går på Öhemsskolan och på Mariebergsskolan vilket skapar ytterligare tryck av elever på dessa skolor. Byggnaderna är inte anpassade till dagens elevantal.

Mariebergsskolan Alfa och Gamma är byggd 1973. Byggnaderna är uppförda med träfasad, sadeltak av papp och krypgrund. I Alfa finns klassrum, kök i form av ett serveringskök som samnyttjas med övriga byggnader i verksamheten samt gymnastiksal.

Byggnaderna är i generellt dåligt skick med upplevda långvariga luktproblem. Partikelanalyser av luften i ventilationen genomfördes 2017 utan anmärkning. En ny injustering av ventilationen, rensning av kanalerna samt montering av fläkt i krypgrund genomfördes samtidigt men luktproblemen uppfattas fortfarande dyka upp då och då.

Planerat underhåll de kommande 10 åren består till största del av yttre underhåll så som reparation av mark, utbyte av lekutrustning, byte av tak och takavvattning, fönster och målning av fasad samt inre underhåll så som byte av golv,

renovering av badrum/våtrum, belysning som bör bytas till LED, innerdörrar, innertak, byte av lås- och passagesystem, elsystem, värmesystem, brandlarm. För åren 11–30 år finns exempelvis planerat underhåll för nytt ventilationssystem.

Mariebergsskolan Beta samt fritids utgör verksamhetens tredje byggnad och byggdes 1970. Byggnaden är uppförd med träfasad och sadeltaket med betongtegelpannor. 2012 byggdes ny entré och kapprum med papptak. Objektet är i slitet skick med och värms upp genom direktverkande el vilket medför stora kostnader och ingrepp när/om konvertering till fjärrvärme sker. Samma utemiljö/skolgård som Mariebergsskolan (Alfa och Gamma).

Planerat underhåll de kommande 10 åren består till största del av yttre underhåll så som fönster, målning av fasad, reparation av tak och takgenomföringar. Inre underhåll är exempelvis dörrar, golv, innertak, målning av väggar, byte av ventilationssystem, elsystem, lås- och passagesystem, renovering av badrum/våtutrymme. För åren 11–30 år finns exempelvis planerat underhåll för nytt papptak och ny brandlarmanläggning.

Mariebergsskolan har en gårdsyta på totalt 9680 kvadratmeter. Skolgården består endast till en tredjedel av organiserade ytor där cirka hälften är asfalt. Den stora asfaltytan behöver läggas om. Genom området skolgården går en gång- och cykelväg. Därutöver finns en stor grusplan samt ett fåtal ytor med sand och lekredskap. De oorganiserade ytorna består av stora gräsytor som innehåller fristående träd samt buskar. En del av dessa ytor ligger på baksida av byggnader. Friytan är idag cirka 58 kvadratmeter per barn. Ett stort grönområde med parkkaraktär ligger i direkt anslutning till fastigheten. Den kommunala marken bryts av obebyggd kvartersmark.

Verksamhetens bedömning av ändamålsenlighet

Mariebergsskolan är fördelad på tre olika byggnader vilket verksamheten bedömer försvårar samarbete och möjligheten att planera resurser. Verksamheten anger att byggnaderna är inte anpassade till nuvarande elevantal vilket bland annat innebär brist på grupprum och klädförvaring, för liten matsal samt få toaletter och arbetsplatser för personal. Det bidrar

även till trängsel och stress enligt personalen. Personalen gör anpassningar till rådande omständigheter men påfrestningarna ökar på verksamheten ju längre tiden går.

Vidare anger verksamheten att tillgång till en egen gymnastiksal är positivt men brist på övriga specialsalar upplevs försvåra uppdraget.

Gården är stor och möjliggör mindre grupper av barn vilket enligt personalen skapar stor frihet i leken.

Sammantaget bedöms skolans inomhusmiljö begränsa möjligheterna för verksamheten att uppfylla sitt uppdrag och nå uppsatta mål samtidigt som gården bidrar till lek och aktivitet samt möjliggör undervisning.

Samnyttjande av lokaler

Idrottshallen och matsalen på Mariebergsskolan är tillgängliga för uthyrning på tider när inte ordinarie verksamhet bedrivs. Under den studerade perioden (2019-09-16 till 2019-12-16) har endast idrottshallen varit uthyrd 76 timmar vilket motsvarar 24 % av total tillgänglig tid. Utöver uthyrningsbara lokaler finns lekutrustning och grusplan/isplan som kan nyttjas av allmänheten på tider när inte ordinarie verksamhet bedrivs på kvällar och helger.

Stadsöskolan

Stadsöskolan består av tre byggnader. Huvudbyggnaden inrymmer årskurs 7-9 och paviljongen inrymmer årskurs 4-6. Det finns även en fristående övningsbyggnad för slöjd och hemkunskap.

Huvudbyggnaden är byggd 1958 och utbyggd ett par år senare. Byggnaden rymmer cirka 260 elever i åk 7-9. Den består av flera mindre huskroppar (A-H) och är till största delen i ett plan men hus F och H har källare och övervåning. Byggnaden har delvis ROT-renoverats ca 2015–2016 efter bland annat vattenskador och har nytt papptak från 2015. Idag är byggnaden uppförd med tegelfasad och flackt papptak. Övningsbyggnaden är till största delen ombyggt till ventilerat golv efter en vattenskada ca 2017. Både huvudbyggnaden

och övningsbyggnaden har nya fönster från 2015. Invändiga takavlopp finns kvar som innebär en stor risk. Köket som är beläget i huvudbyggnaden är ett tillagningskök.

Stadsöskolan är hårt utsatt för skadegörelse och har haft flera inbrott i år.

Planerat underhåll de kommande 10 åren består till största del av åtgärder på innergården, mark, omfogning av tegel, invändiga ytskikt så som dörrar, golv, innertak och väggar, byte av avlopp som idag är av gjutjärn, byte av elsystem och belysning som bör bytas till LED, byte av brandlarm, styr och övervakning, ny storköksutrustning och renovering badrum/våtrum. För åren 11–30 år finns exempelvis planerat underhåll för nytt papptak och fönsterbyte.

Paviljongen på Stadsöskolan är uppförd som moduler. Den är huvudsaklig byggnad för undervisning och fritids för årskurs 4-6 med ca. 180 elever. Paviljongen som byggdes 1998 hyrdes till en början men är nu friköpt. Byggnaden är uppförd med träfasad och sadeltak av plåt.

Få underhållsåtgärder har utförts sedan paviljongen byggdes och det finns stora behov av åtgärder. Problem i trossbotten som åtgärdades med sanering, dränering och installation av krypgrundsavfuktare år 2010–2011. Byggnaden värms upp via direktverkande el vilket medför stora kostnader och ingrepp när/om konvertering till fjärrvärme sker. Det finns inget kök i paviljongen utan matsal och kök nyttjas i huvudbyggnaden.

Planerat underhåll de kommande 10 åren består till största del av yttre underhåll så som reparation av mark, utbyte av lekutrustning, byte av tak och takavvattning och byte av fönster samt inre underhåll så som byte av golv, renovering av badrum/våtrum, belysning som bör bytas till LED, innerdörrar och innertak. För åren 11–30 år finns exempelvis planerat underhåll för ny brandlarmanläggning.

Skolgården är stor, cirka 2,7 hektar utan tydlig uppdelning av gården. Genom skolgården går en gång- och cykelväg. Cirka 300 kvadratmeter är en egen fastighet som inrymmer en nätstation. De organiserade ytorna utgörs till stor del av asfalt samt en stor rink som delvis är belagd med konstgräs.

Därutöver finns ett fåtal större ytor med sand och lekredskap. Det finns behov av att justera markytor för bättre vattenavrinning. De oorganiserade ytorna utgör mer än hälften av den totala gårdsytan. Det mesta består av större gräsytor lokaliserade mot gårdens kanter samt ett visst inslag av träd och buskar. I anslutning till huvudbyggnaden finns det även innergårdar som till stor del innehåller vegetation av olika slag. Friytan är idag cirka 58 kvadratmeter per barn. Ett stort grönområde med parkkaraktär ligger i direkt anslutning till skolfastigheten. Den närmaste delen utgörs emellertid av klippta gräsplaner för fotboll. Då gården är mycket stor gör det att avståndet till naturyta skiljer sig avsevärt mellan de olika skolbyggnaderna.

Lekutrustning i anslutning till huvudbyggnaden är något sliten med många kvarstående fel från besiktning. Lekutrustningen i anslutning till paviljongen är sliten.

Verksamhetens bedömning av ändamålsenlighet

Vid workshop med verksamheten om ändamålsenlighet har endast personal från Stadsöskolan 4-6 deltagit.

Verksamheten anger att Stadsöskolan har stora friytor utomhus och bra med tillgång till sporthall, idrottsplats och närliggande grönområden för exempelvis skidåkning. Personalen uttrycker dock önskemål om utvecklad indelning och variation i utemiljön, särskilt kopplat till nuvarande åk 4-6.

Paviljongen (Stadsön åk 4-6) upplevs fungera väl och klarar en stor fritidsverksamhet på ett bra sätt. Personalen upplever dock att lokalerna inte är helt anpassade för ett förändrat utbildningssätt, bland annat saknas grupprum och installationer för digitala verktyg.

Sammantaget bedöms lokalerna delvis begränsa verksamhetens arbete med uppdraget och mot uppsatta mål genom att inte möjliggöra för moderna utbildningssätt. Gården har förutsättningar att nyttjas för lek, aktivitet och undervisning. Skolans lokalisering innebär att närmiljön kan nyttjas som en resurs för verksamheten.

Samnyttjande av lokaler

På Stadsöskolan finns flera uthyrningsbara lokaler bland annat matsal, aula och specialsalar som hemkunskap och träslöjd. Flera av lokalerna kräver dock särskild kunskap om exempelvis maskiner och kan inte hyras ut till allmänheten. Under den studerade perioden (2019-09-16 till 2019-12-16) har lokaler i Stadsöskolan totalt varit uthyrda i 117 timmar vilket motsvarar 4 % av total tillgänglig tid. Aulan och hemkunskapen är de mest uthyrda lokalerna i skolan. Utöver uthyrningsbara lokaler finns lekutrustning och hockeyrink som kan nyttjas av allmänheten på tider när inte ordinarie verksamhet bedrivs på kvällar och helger.

I Stadsöskolan finns även Gammelstads folkbibliotek i egna lokaler. Biblioteket har dock planer på att flytta verksamheten till nya lokaler i Stadsö centrum.

Planeringsförutsättningar

Utvecklingsinriktningen för Luleå som beskrivs i program till Vision Luleå 2050 anger att år 2050 kommer befolkning i kommunen närma sig 100 000 invånare. Tillväxten kan dock komma att ske snabbare i och med flera stora etableringar i regionen och kommunfullmäktige har beslutat att planering ska ske för 100 000 invånare till år 2040. Det innebär en befolkningsökning med omkring 20 000 personer på 30 år.

För att klara detta måste kommunens alla delar från omsorg, kultur- och fritidsutbud, infrastruktur och bostäder till skola och förskola skapa förutsättningar för att möta befolkningsökningen.

Befolkningsprognos

Varje år görs en befolkningsprognos för att bedöma förändringar i befolkningsmängd i kommunen och dess olika delområden. Befolkningsprognosen som genomfördes 2020 baseras bland annat ett antagande om en befolkningsökning med 400 personer per år, demografisk förändring, utflyttning och inflyttning och planer för nybyggnation av bostäder som är kända vid tillfället.

Befolkningsprognosen för Gammelstad visar en negativ utveckling under prognosperioden. Även prognostiserad befolkningsutveckling för barn i förskola och skola visar en svagt negativ utveckling men med större variationer under prognosperioden inom vissa åldersgrupper.

Osäkerheter

Prognosen är långsiktig och rymmer flera osäkerheter så som migration och nyproduktion av bostäder. Det innebär bland annat att i områden med hög nyproduktion är prognosen mer osäker framförallt i slutet av prognosperioden.

Prognosen från 2021 baseras på tillgänglig data 2020-12-31 och tar inte hänsyn till den förväntade tillväxten i och med stora etableringar i Luleå och hela norra regionen.

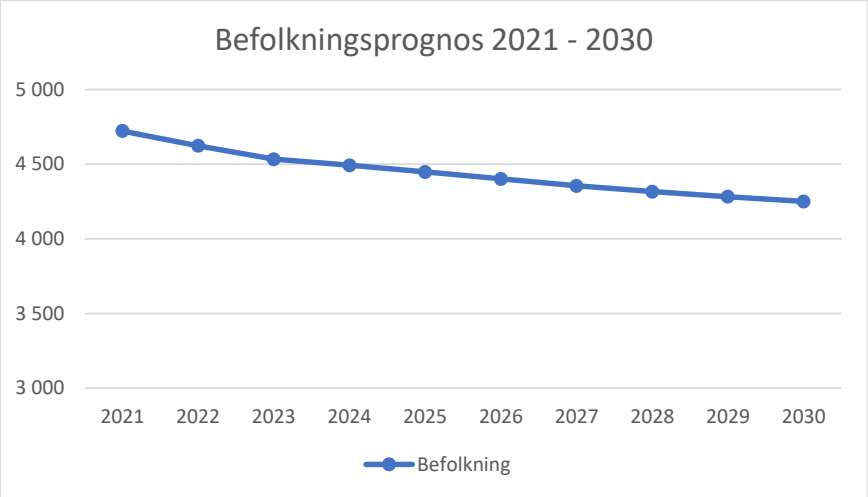

Diagrammet visar prognostiserad befolkningsutveckling i Gammelstad mellan 2021 - 2030.

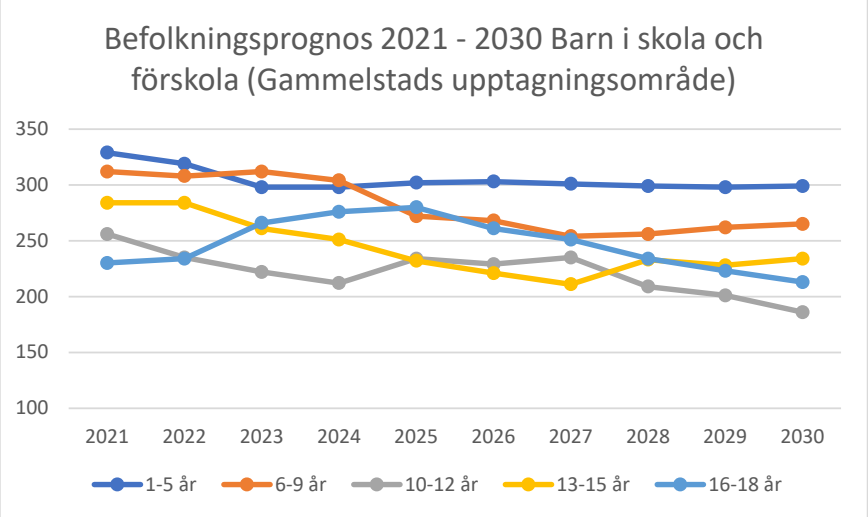

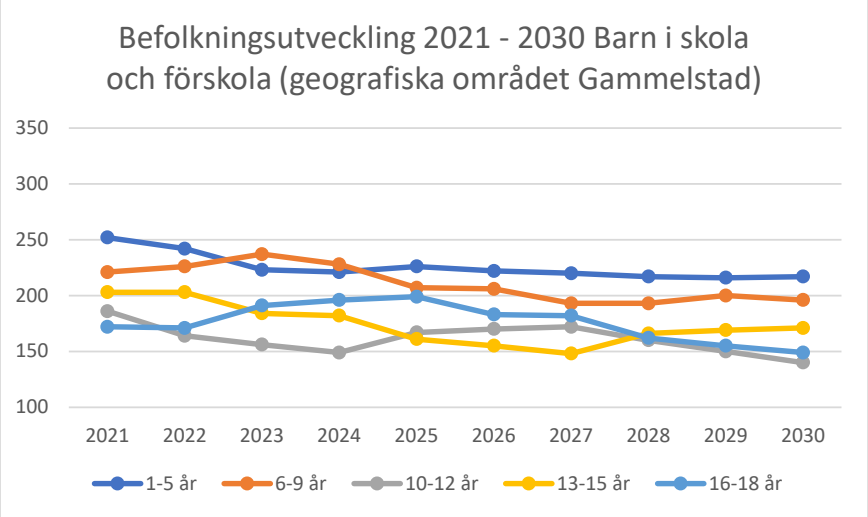

Diagrammen visar prognostiserad befolkningsutveckling för barn i skola och förskola mellan 2021 - 2030. Utvecklingen i det geografiska området Gammelstad under perioden visar liknande trend som för hela upptagningsområdet men med något mindre numerärer.

Nybyggnation under prognosperioden

Den ökade tillväxten och målet om 100 000 invånare till 2040 förväntas leda till ökad takt i nyproduktion av bostäder.

Förväntad nybyggnation under prognosperioden utgörs av ny radhusbebyggelse på tidigare brandstationstomten i Kyrkbyn, blandad bebyggelse på Vattentornsområde i Kyrkbyn samt byggnation av gällande detaljplan Allévägen på Stadsön och enstaka obebyggda villatomter.

Nybyggnationen bedöms skapa förutsättningar för ytterligare mellan 300 och 350 personer. Hur stor andel av tillkommande befolkning som utgör barn i förskola eller skola har inte att bedömts i dagsläget.

Det fria skolvalet

Det fria skolvalet innebär att vårdnadshavare kan välja en annan skola än anvisad skola för sitt barn. 2020 var det ett nettoutflöde från Gammelstad till andra områden på drygt 2 % av folkbokförda elever F-9. Som planeringsförutsättning antas nettoutflöde till andra områden fortsatt vara 2 %.

Kommunalt markinnehav

Det kommunala markinnehavet är strategisk fördel vid planering av skolor och förskolor eller annan kommunal verksamhet.

Kommunens markinnehav i Gammelstad utgörs till största del av större grönområden och fastigheter för skola eller omsorgsverksamhet. En mindre del av det kommunala markinnehavet utgörs även av mindre grönområden i anslutning till bostäder och ej bebygga bostadsfastigheter.

Kartan visar kommunalt markinnehav (mörkgönt område) och områdesgränsen för Gammelstad (röd linje).

Utvecklingsalternativ

Utvecklingsalternativen baseras på de utgångspunkter som beskrivs i *Generella utgångspunkter vid planering av verksamhetslokaler för skola och förskola* och *Planeringsförutsättningar*. Utöver det behov av skola och förskola som beskrivs i planeringsförutsättningarna ska alternativen även ta höjd för ytterligare behov skola och förskola i framtiden.

Nedan beskrivs två utvecklingsalternativ, utvecklingsalternativ 1 och 2. Alternativen har inte värderats eller rangordnats.

Utvecklingsalternativ 1

Den övergripande inriktningen för utvecklingsalternativ 1 (UA1) är att bibehålla nuvarande struktur för både skola och förskola samt anpassning och utbyggnad av Öhemsskolan och Mariebergsskolan. Alternativet innebär även att de byggnader eller delar av byggnader som inte omfattas av ny- eller ombyggnation underhålls enligt plan de närmaste 10 åren.

Det innebär att:

- Nuvarande moduler på Öhemsskolan ersätts med ny utökad byggnad på omkring 1500 kvadratmeter. Kök och matsal anpassas. Nuvarande byggnad rivs delvis samt byggs om och till. Skolgården utökas på nuvarande parkmark, se Nuläge - skolor och förskolor. Förändringarna kräver ny detaljplan.

- Mariebergsskolans kök och matsal anpassas genom utbyggnad eller ny fristående byggnad.

För att klara eventuellt ytterligare behov av förskola och skola utöver befolkningsprognos och nybyggnation av bostäder i området, se *Planeringsförutsättningar*, innebär UA1 även att utbyggnadsmöjlighet av förskola i Kyrkbyn och Stadsöskolan säkerställas vid fortsatt planering. Planläggning av en utökad förskola i Kyrkbyn innebär en ny byggnad för tre avdelningar samt en utökning av nuvarande förskolegård med 1500 kvm.

LULEÅ KOMMUN

2022-01-04

© Luleå kommun, Primärkartan, © Lantmäteriet, Geodatasamverkan
Redovisade gränser har ingen rättsverkan

Utvecklingsalternativ 2

Den övergripande inriktningen för utvecklingsalternativ 2 (UA2) är att bibehålla nuvarande struktur för förskolor och att samla skola för årskurs F-9 på Stadsöskolan.

Det innebär att:

- Stadsöskolan byggs ut för att inrymma årskurs F-3 och totalt omkring 650 elever. Utbyggnaden omfattar bland annat ökat utrymme för undervisningslokaler, lokaler för personal, elevhälsa mm, kök och matsal samt idrottshall.

- Öhemsskolan och Mariebergsskolan rivs, elever från dessa skolor anvisas till Stadsöskolan.

För att klara eventuellt ytterligare behov av förskola och skola utöver befolkningsprognos och nybyggnation av bostäder i området, se *Planeringsförutsättningar*, innebär UA1 även att utbyggnadsmöjlighet av förskola i Kyrkbyn och Stadsöskolan säkerställas vid fortsatt planering. Planläggning av en utökad förskola i Kyrkbyn innebär en ny byggnad för tre avdelningar samt en utökning av nuvarande förskolegård med 1500 kvm.

LULEÅ KOMMUN

2022-01-04

© Luleå kommun, Primärkartan, © Lantmäteriet, Geodatasamverkan
Redovisade gränser har ingen rättsverkan

Nollalternativ

Nollalternativet beskriver den sannolika utvecklingen i området om inget av utvecklingsalternativen genomförs.

Nuvarande byggnader för skola och förskola i området utgör grunden för nollalternativet. För samtliga byggnader innebär nollalternativet att underhåll sker enligt plan de närmaste 10 åren, se *Nulägesbeskrivning - Skolor och förskolor* och att andra verksamhetsanpassningar genomförs.

Utöver planerat underhåll innebär nollalternativet att Öhemsskolans moduler återlämnas då tillfälligt bygglov går ut 2026 utan möjlighet att förlängas. Detta och att Mariebergsskolan inte är anpassad för dagens elevantal innebär att plats för nuvarande elevantal måste ske på annan plats. För att kunna erbjuda plats för samtliga elever innebär då nollalternativet att samtliga elever i årskurs 3 flyttar till Stadsöskolan som idag har utrymme. Stadsöskolan blir då en skola för åk 3 - 9.

Förutom planerat underhåll innebär nollalternativet att:

- Stadsöskolan anpassas med ytterligare undervisningslokaler för att inrymma åk 3 i Gammelstad och att nuvarande och utökad fritidsverksamhet kommer att bedrivas i samma lokaler som skolan.

Alternativ

Utöver de utvecklingsalternativ som beskriv i föregående text har även andra alternativ för utveckling av skolor och förskolor har studerats. Dessa har dock avfärdats i ett tidigt skede då de inte uppfyller de utgångspunkter som utredningsarbetet baseras på eller av andra anledningar inte är lämpliga eller möjliga.

- Skola i Kyrkbyn

Ej aktuellt till följd av beslut i kommunfullmäktige 2021-01-25 §31 att redan verkställda beslur kvarstår.

- Ny placering av Öhemsskolan

Ny placering av Öhemsskolan på grönyta söder om nuvarande placering. Alternativet avfuppfyller inte ytkrav gällande friyta.

Konsekvensbedömning

Strukturen av skolor och förskolor har bedömts utifrån ett samhällsperspektiv och ett serviceperspektiv med särskilt fokus på barn. Samhällsperspektivet utgår från kommunens nio övergripande mål för hållbar utveckling. Serviceperspektivet utgår från kommunal ekonomi, kommunen som arbetsgivare samt vårdnadshavares uppfattning om skolan och förskolan.

Samlad bedömning

Konsekvenserna av utvecklingsalternativen jämförs med konsekvenserna av ett nollalternativ.

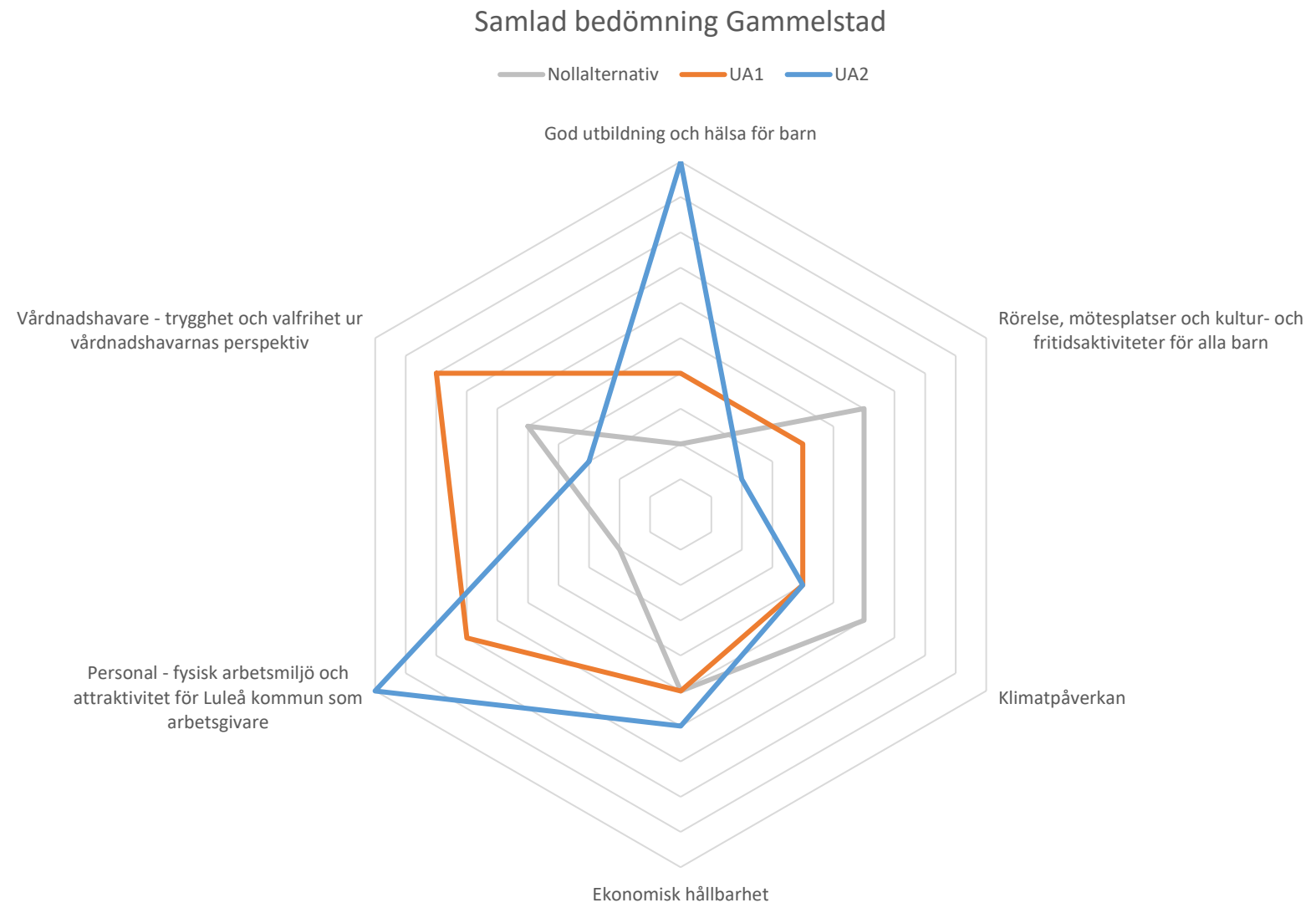

Diagrammet visar den sammanvägda bedömningen av de olika utvecklingsalternativen. Ju större yta alternativet täcker, desto bättre uppfylls det som eftersträvas.

God utbildning och hälsa för barn

Den här delen hänger ihop med mål 1 i Vison Luleå 2040, *Luleås invånare har god och jämlik hälsa*. Det handlar om alla barns möjlighet till likvärdig utbildning och att utjämna socioekonomiska skillnader. Här bedömer vi också hur lokalerna stödjer skolans uppdrag.

Gammelstad är en relativt blandad stadsdel där barn och elever med olika socioekonomisk bakgrund kan mötas i skolan och förskolan. Inget av alternativen bedöm bidra ytterligare till att utjämna socioekonomiska skillnader. UA2 innebär, till skillnad från UA1, förbättrade förutsättningar för likvärdighet i skolan. Det gynnar särskilt elever som lever i socioekonomisk utsatthet. Båda alternativen innebär förbättrade förutsättningar för likvärdighet i förskolan men även buller i samband med byggnationer. Därmed bedöms UA2 i högre utsträckning bidra till målsättningen.

Rörelse, mötesplatser och kultur- och fritidsaktiviteter för alla barn

Den här delen hänger ihop med mål 3 i Vision Luleå 2040, *Luleås invånare har ett socialt, kulturellt och fysiskt aktivt liv*. Det handlar om barns möjlighet att få röra på sig varje dag och tillgång till mötesplatser och kultur- och fritidsaktiviteter.

Båda alternativen bedöms motverka målsättningen. UA2 innebär, till skillnad från UA1, att fler elever får längre skolväg och att fler platser för lek, idrott och möten försvinner. Det påverkar barn som lever i socioekonomisk utsatthet i högre utsträckning. UA2 innebär dock ökad tillgång till skolbibliotekoch utökad idrottshall men även risk för negativ påverkan på eventuella kulturmiljöer. Därmed bedöms UA2 i högre utsträckning motverka målsättningen.

Klimatpåverkan

Den här delen hänger ihop med mål 3 i Vision Luleå 2040, *Luleå har ingen påverkan på klimatet*. Här har vi bedömt vilken klimatpåverkan som alternativen har.

Båda alternativen bedöms innebär negativ klimatpåverkan till följd av att nya resurser tas i anspråk för ny-, om- eller utbyggnation i olika omfattning och transporter i samband

med byggnation. UA2 innebär minskad lokalyta totalt sett och minskat antal transporter till skolan. UA1 innebär sannolikt mer energieffektiva lokaler. Därmed bedöm båda alternativet till viss del motverka målsättningen.

Ekonomisk hållbarhet

Här bedöms de övergripande ekonomiska konsekvenser för alterantiven.

Båda alternativen innebär investeringar i form av nybyggnation, underhålls- eller anpassningsåtgärder som belastar kommunens investeringsutrymme i närtid. UA2 bedöms innebär lägre underhållskostnader än UA1.

Alternativen innebär även driftskonsekvenser för barn- och utbildningsförvaltningen i form av hyreskostnader och personalkostnader. UA1 bedöms innebär högre personalkostnader som riskerar att öka med tiden medan UA2 bedöms innebära högre hyreskostnader som däremot minskar med tiden. Därmed bedöms UA2 bidra till ekonomisk hållbarhet i något högre grad är UA1.

Personal

Den här delen handlar om fysisk arbetsmiljö och om attraktivitet för Luleå kommun som arbetsgivare.

Båda alterntiven innebär att lokaler i hög grad anpassas för att tillgodose ändamålsenliga lokaler och säkerställa god fysisk arbetsmiljö. Alternativen innebär även att förutsättningarna för att bibehålla och rekrytera personal i förskola förbättras. UA2 innebär även, till skillnad från UA1, att förutsättningarna för att behålla och rekrytera personal i skolan förbättras. Därmed bedöms UA2 i högre utsträckning bidra till hög kvalitet ur ett personalperspektiv.

Vårdnadshavare

Den här delen handlar om trygghet och valfrihet ur vårdnadshavarnas perspektiv.

Mindre enheter beskrivs av vårdnadshavare som positivt med avseende på trygghet och personliga relationer till personalen. Båda alternativen innebär att samtliga förskolor i området på sikt har sex avdelningar. UA1 bedöms i högre utsträckning bidra till upplevelsen av trygghet. UA1 medför även större valfrihet i skolan jämfört med UA2. Därmed bedöms UA1 i högre utsträckning bidra till hög kvalitet ur ett brukarperspektiv.

Samhällsperspektivet

Bedömningen av samhällsperspektivet utgår från kommunens nio övergripande mål, se *Styrande dokument*.

Bedömningen har skett stegvis. I första steget bedömdes om utvecklingsalternativen kan antas ha en betydande påverkan på möjligheten att nå målen. Alternativen bedömdes ha betydande påverkan på:

- Mål 1. Luleås invånare har en god och jämlik hälsa
- Mål 3. Luleås invånare har ett socialt, kulturellt och fysiskt aktivt liv
- Mål 5. Luleå har ingen påverkan på klimatet
- Mål 6. Luleås invånare bor i ett gott grannskap
- Mål 7. Luleås invånare har ett hållbart vardagsliv
- Mål 9. Luleås invånare har arbete

Varje mål har ett antal aspekter som förklarar målet. I steg två bedömdes vilka aspekter som var relevanta för att beskriva alternativens effekter. Vissa aspekter är representerade i flera mål och för att inte bedöma dessa aspekter flera gånger valdes ytterligare mål bort.

Slutligen har alternativen bedömts utifrån:

Mål 1. Luleås invånare har en god och jämlik hälsa

- utjämna socioekonomiska skillnader
- ge likvärdiga förutsättningar för utbildning
- minska risker att utsättas för buller

Mål 3. Luleås invånare har ett socialt, kulturellt och fysiskt aktivt liv

- främja rörelse varje dag
- brett utbud av kultur- och fritidsaktiviteter
- förutsättningar för möten mellan människor

Mål 5. Luleå har ingen påverkan på klimatet

- Minska utsläppen av klimatpåverkande ämnen för att uppfylla Parisavtalet och de mål EU, Sverige och Luleå har satt upp

Bedömningen av utvecklingsalternativens effekt på varje aspekt utgjorde utgångspunkt för den samlade bedömningen av utvecklingsalternativens bidrag till eller motverkan till att nå målen.

Mål 1. Luleås invånare har en god och jämlik hälsa

Möjligheten att bidra till eller motverka målet har främst bedömts utifrån alternativens påverkan på möjligheten att minska socioekonomiska skillnader och utsatthet, ge likvärdiga förutsättningar för utbildning och minska risker att utsättas för buller.

Förutsättningar

Socioekonomi

Under en lång period har skolsegrationen ökat i Sverige vilket vi även kan se i Luleå. För att bryta den trenden är det en stor fördel om elever med olika förutsättningar går på samma skola. I skolforskningen lyfter man vikten av att blanda elever med olika socioekonomiska förutsättningar i en klass, då finns bra förutsättningar för att resultaten förbättras.

Skolan och förskolan har en nyckelfunktion inom samhällsbyggandet. Rätt lokaliserade och byggda har de stor potential att främja integration och jämlikhet och på så sätt bidra till att utjämna sociala skillnader. I Luleå finns goda möjligheter att placera skolor strategiskt så att barn och elever med olika förutsättningar och från olika delar av området går på samma förskola eller skola.

Luleås olika delområden har analyserats och grupperats utifrån socioekonomiska och demografiska variablar, läs mer i *Områdesbeskrivning*.

Enligt Luleås sociala kompass 2019 ingår Gammelstad i samma grupp som Bergnäset, Porsön och Björkskatan. Gruppen karaktäriseras av relativt sett låg andel barnfamiljer och hög utbildningsnivå. Andelen födda utanför EU/EFTA är något högre än i de andra grupperna men inte högst.

I likhet med övriga områden i gruppen har Gammelstad även relativt hög förvärvsgrad. Trots detta finns omkring 20 barn (1,6 %) inom upptagningsområdet (2019) som lever i familjer med socioekonomisk utsatthet. Ohälsotalet i Gammelstad är dock något högre än övriga områden i gruppen men andel personer födda utanför EU/ EFTA är lägre.

Gammelstad är en relativt blandad stadsdel ur socioekonomisk synvinkel och få elever inom Gammelstads upptagningsområde väljer andra skolor än anvisad skola. Det innebär att det finns förutsättningar för att barn och elever med olika bakgrund möts i förskolan och skolan i området.

Likvärdig utbildning

Förutsättningarna för likvärdig utbildning har i det här arbetet främst fokuserat på tillgång till elevhälsa och förutsättningar för utbildad och legitimerad personal i skolan och förskolan samt den fysiska miljön i skolan och förskola.

Svensk skola har förändrats från en undervisning som riktar sig till gruppen till ett mera individuellt lärande. Det ställer större krav på att skolan kan tillgodose olika former av stöd så att skolan är en tillgänglig lärmiljö för alla elever. Likvärdig utbildning är inte samma som lika utbildning för alla.

Kraven från staten är att varje skola ska kunna erbjuda legitimerade lärare i alla ämnen vilket innebär att det behöver finnas många olika lärare på en skola som var och en är legitimerad i några av elevens ämnen. En stor del av skolorna måste erbjuda svenska som andraspråk till de elever som har rätt till det. Dessa elever behöver ofta modersmålsundervisning och ibland även studiehandledning på sitt modersmål.

Varje skola ska ha en elevhälsa där kurator, skolsköterska och specialpedagog ingår, de bildar ett elevhälsoteam som träffas regelbundet. På en skola där dessa kompetenser kan träffas ofta finns goda förutsättningar för att ge eleven ett bra stöd. En förutsättning för detta är att kurator, skolsköterska , specialpedagog och rektor finns på skolan dagligen.

Begreppet likvärdig utbildning gäller även för förskolan. Barn ska ha tillgång till en utbildning av lika kvalitet i förskolan. Utbildningen verka kompenserande för att uppväga skillnader i barns olika förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Skolans storlek har begränsad betydelse på elevernas resultat även om socioekonomiskt utsatta barn tenderar att gynnas av mindre enheter. Socioekonomisk blandning och kamratrelationer har i högre utsträckning påverkan på resultaten liksom lärarnas förmåga att undervisa i ett särskilt ämne.

Budgeten för varje förskola och skola avgörs av antalet barn eller elever som går där. Små enheter har mindre budget vilket begränsar möjligheterna att erbjuda heltidstjänster, tillhandahålla personal för olika stödfunktioner, tillgång till elevhälsa med mera.

I Luleå kommun generellt och i Gammelstad är andelen behörig personal hög jämfört med övriga Sverige, se tabell nedan. Pensionsavgångar, ökad specialisering inom läraryrket och ökad konkurrens från andra uppdragsgivare och branscher innebär dock en risk för minskad andel behörig personal i skolor och förskolor på sikt.

Enhet	Andel behöriga lärare/pedagoger per enhet
Kyrkbyns förskola	100 % (10st)
Storsand	95 % (19st)
Bäckhagen	90 % (20st)
Stadsöskolan 4-6	96% (23 st)
Stadsöskolan 7-9	86% (24 st)
Mariebergsskolan	100% (10 st)
Öhemsskolan	89% (16 st)

Tabellen visar andel behöriga lärare och pedagoger i Gammelstad (totalt antal behöriga lärare och pedagoger inom parentes).

Skolors och förskolors fysiska miljön ska stödja det pedagogiska arbetet och skapa förutsättningar för att uppnå målen i läroplanen. Det betyder bland annat att det ska finnas rum som främjar koncentration, återhämtning, samarbete, kreativitet och fysisk aktivitet. Det betyder även att det måste finnas funktioner som stödjer undervisningen så som specialsalar för exempelvis gymnastik eller slöjd.

Elever har fått beskriva vad som är viktigt i skolan för att skapa förutsättningar för lek/aktivitet, vila och studiero. Personal på de olika enheterna i området har fått bedöma om och hur byggnaden och tillhörande utemiljö stödjer eller begränsar möjligheten att uppfylla sitt uppdrag, nå uppsatta mål och erbjuda en god arbetsmiljö. Nedan redovisas en sammanfattning av personalens bedömning, läs mer i *Inledning*.

Både lokalerna och gårdsmiljöerna på samtliga förskolor i området bedöms bidra positivt till verksamhetens möjlighet att uppfylla sitt uppdrag och nå uppsatta mål. Bäckhagens och Storsands förskolor uppger att närhet till Mariebergsskolan respektive Öhemsskolan bidrar till att säkerställa en trygg övergång från förskola till skola.

De lite yngre eleverna tycker att det är viktigt med platser för lugn och ro, exempelvis soffor, bibliotek eller klassrum som är tillräckligt stora. Eleverna lyfter även vikten av tillräckligt många toaletter som gärna är uppdelade för pojkar och flickor. Vidare anger eleverna att en stor och utmanande utomhusmiljö är viktigt för rörelse, liksom en stor idrottshall.

De lite äldre eleverna lyfter möjligheten att vara aktiv inomhus mellan lektionerna. De efterfrågar fräscha och trivsamma lokaler som möjliggör vistelse när det inte är lektion, exepelvis pingisbord, bord och bänkar.

Lokaler och utemiljö på Öhemsskolan bedöms begränsa möjligheterna för verksamheten att uppfylla sitt uppdrag och nå uppsatta mål. Främst anges att lokalerna inte är anpassade till antalet elever i skolan. Det innebär bland annat svårigheter att dela upp grupper för att tillgodose elevers olika behov både under skoltid och vid fritidsverksamhet och begränsar det pedagogiska arbetet. Inte heller utemiljön är anpassad för antalet elever. Det innebär bland annat begränsningar i lek, aktiviteter och undervisning samt ett stort slitage på hela utemiljön. Bristerna i både inomhus och utomhusmiljön är särskilt negativt för elever med särskilda behov.

För Mariebergsskolan bedöms inomhusmiljön begränsa möjligheterna för verksamheten att uppfylla sitt uppdrag och nå uppsatta mål. Enheten är uppdelad i tre olika lokaler och inte anpassad för dagens elevantal. Det innebär främst brist på grupprum vilket bidrar till stress och trängsel. Gårdens storlek bidrar till lek och aktivitet samt möjliggör undervisning.

Stadsöskolans paviljong inrymmer årskurs 4-6. Lokalerna bedöms främst begränsa möjligheterna för verksamheten att uppfylla sitt uppdrag och nå uppsatta mål genom att de inte är anpassade för ett förändrat utbildningssätt. Framförallt saknas grupprum och installationer för digitala verktyg.

Stadsöskolan lokaler för årskurs 7-9 har inte bedömts. Skolgårdens storlek är bra och bidrar till lek och aktivitet samt möjliggör undervisning.

Buller

Störande buller i skolan och förskolan kommer oftast från verksamheten, från barnen och eleverna själva men även från trafikbuller. Buller och höga ljudnivåer kan bland annat:

- leda till ökad stress
- hindra vila och avkoppling
- orsaka sömnstörningar
- försvåra inlärning
- försämra minne och prestation
- påverka allmän livskvalitet
- orsaka hörselskador.

Barn är känsliga för buller eftersom de hela tiden utökar sin språkliga förståelse och sitt ordförråd och betraktas dätmed som en särskild riskgrupp för hörselskador. Riktvärden för buller från väg och tågtrafik vid befintlig skola/förskola (Naturvårdsverket) är 55 dBA ekvivalent och 70 dBA max.

Buller inomhus på de olika enheterna har inte undersökts men generellt antas i utredningen att fler barn och elever per lokalyta innebär större risk för störande buller. Hög ljudvolym inomhus har uppmärksammats särskilt på Bäckhagens förskola i dialog med personal. Trafikbuller utomhus i anslutning till skolor och förskolor i området har beräknats. Beräkningarna visar att delar av utemiljön på Bäckhagens förskola är utsatta för buller över gällande riktvärden (upp till 60 dBA ekvivalent ljudnivå, beräknat värde).

Konsekvenser

UA1

UA1 innebär en utökning av Kyrkbyns förskola från tre till sex avdelningar. En större enhet bedöms ge positiva effekter på möjligheten att behålla och rekrytera behörig och utbildad personal.

Alternativet innebär även att Öhemsskolan och Mariebergsskolan fortsatt är mindre enheter. En mindre enhet bedöms ge negativa effekter på möjligheten att behålla och rekrytera behörig och utbildad personal på sikt.

UA1 innebär även om- och/eller utbyggnation av Kyrkbynsförskola, Öhemsskolan och Mariebergsskolan. Det skapar möjlighet att anpassa befintliga och nya lokaler efter behov och dagens utbildningssätt och minska eventuellt störande buller från verksamheten.

Alternativet innebär även att störande buller från trafik på gården till Bäckhagens förskola kvarstår vilket leder till att inte hela gården nyttjas för förskolans verksamhet. Det innebär främst negativa konsekvenser på barns rörelse utomhus då tillgången till förskolegård begränsas.

UA1 innebär även tillfälligt störande buller vid byggnation på Öhemsskolan, Mariebergsskolan och Kyrkbyns förskola och kan även påverka möjligheten att nyttja nuvarande lokaler. Det kan påverka möjligheterna till koncentration och vila negativt.

Sammantaget bedöms UA1 innebära:

- varken positiv eller negativ påverkan på utjämning av socioekonomiska skillnader.

- förbättrade förutsättningar för likvärdighet i förskolan på sikt, vilket särskilt gynnar barn med särskilda behov.

- risk för minskad likvärdighet i skolan på sikt vilket drabbar elever med särkskilda behov i större utsträckning. De negativa konsekvenserna begränsas dock till viss del genom bättre anpassade lokaler.

- risk för tillfälligt störande buller.

Därmed bedöms UA1 till viss del motverka målet om god och jämlik hälsa.

Åtgärder för att minimera negativa effekter är:

- ökad budget för mindre enheter i syfte att på sikt upprätthålla andelen utbildad och legitimerad personal.

- att utreda och minimera buller och trafik vid byggnation.

- att utreda åtgärder för minskat buller i anslutning till Bäckhagens förskola.

UA2

UA2 innebär en utökning av Kyrkbyns förskola från tre till sex avdelningar och att samtliga skolor i området samlas till Stadsöskolan. En större enhet bedöms ge positiva effekter på möjligheten att behålla och rekrytera behörig och utbildad personal.

UA2 innebär nybyggnation av hela eller delar av Stadsöskolan och Kyrkbyns förskola. Det skapar möjlighet att anpassa befintliga och nya lokaler efter behov och dagens utbildningssätt och minska eventuellt störande buller från verksamheten. Byggnation på Stadsöskolan och Kyrkbyns förskola riskerar dock att skapar tillfälligt störande buller och kan även påverka möjligheten att nyttja nuvarande lokaler. Det kan påverka möjligheterna till koncentration och vila negativt.

Alternativet innebär även en komplett skolan med specialsalar och idrottshall för samtliga årskurser och förbättrar tillgängligheten till specialsalar.

Alternativet innebär även att störande buller från trafik på gården till Bäckhagens förskola kvarstår vilket leder till att inte hela gården nyttjas för förskolans verksamhet. Det innebär främst negativa konsekvenser på barns rörelse utomhus då tillgången till förskolegård begränsas.

Sammantaget bedöms UA2 innebära:

- varken positiv eller negativ påverkan på utjämning av socioekonomiska skillnader.

- förbättrade förutsättnignar för likvärdighet i skolan och förskolan vilket särskilt gynnar barn och elever med särskilda behov.

- risk för tillfälligt störande buller.

Därmed bedöms UA2 bidra till att nå målet om god och jämlik hälsa.

Åtgärder för att minimera negativa effekter är:

- att utreda och minimera buller och trafik vid byggnation.

- att utreda åtgärder för minskat buller i anslutning till Bäckhagens förskola.

Nollalternativ

Nollalternativet innebär att Öhemsskolan, Mariebergsskolan och Kyrkbyns förskola fortsatt är mindre enheter. Mindre enhet bedöms ge negativa effekter på möjligheten att behålla och rekrytera behörig och utbildad personal på sikt.

Nuvarande lokaler på Öhemsskolan bedöms även fortsättningsvis inte vara anpassade för förväntat elevantal vilket innebär fortsatta svårigheter att anpassa lokalen efter behov och efter dagens utbildningssätt samt att eventuellt störande buller kvarstår.

Nollalternativet innebär färre elever i Mariebergsskolans lokaler och bättre förutsättningar för att anpassa lokalerna efter behov och dagens undervisningssätt. Fler elever på Stadsöskolan innebär sammantaget fler elever i lokalen och förbättrar tillgängligheten till specialsalar för årskurs 3.

Alternativet innebär även att störande buller från trafik på gården till Bäckhagens förskola kvarstår vilket leder till att inte hela gården nyttjas för förskolans verksamhet. Det inne-

bär främst negativa konsekvenser på barns rörelse utomhus då tillgången till förskolegård begränsas.

Sammantaget bedöms nollalternativet innebära:

- varken positiv eller negativ påverkan på utjämning av socioekonomiska skillnader.

- försämrade förutsättningar för likvärdighet i skolan och förskolan på sikt vilket drabbar barn och elever med särkskilda behov i större utsträckning.

Därmed bedöms nollalternativet motverka möjligheten att nå målet om god och jämlik hälsa.

Mål 3. Luleås invånare har ett socialt, kulturellt och fysiskt aktivt liv

Möjligheten att bidra till eller motverka målet har främst bedömts utifrån alternativens påverkan på barns och elevers örutsättningar för rörelse varje dag, tillgång och tillgänglighet till ett brett utbud av kultur- och fritidsaktiviteter samt förutsättningar för möten mellan människor.

Förutsättningar

Skolvägen

Regelbunden fysisk aktivitet är viktig för barns fysiska och psykiska hälsa. Mycket talar för att den fysiska aktiviteten hos barn har minskat. Det kan bland annat förklaras genom att färre går eller cyklar till skolan, kompisar eller fritidssysselsättning och en allmänt minskad rörelsefrihet i samhället för barn. En aktiv skoltransport ökar den fysiska aktiviteten men har även flera andra positiva effekter.

Avståndet till skolan är en faktor som påverkar förutsättningar för en aktivt skoltransport. I Luleå kommun bedöms elever i förskoleklass till årskurs 3 kunna gå eller cykla upp till 2 km för. Elever i årskurs 4 till 9 besöms kunna gå eller cykla 3 km. Om avståndet är längre eller om det behövs med hänsyn till trafikförhållanden, funktionshinder hos en elev eller någon annan särskild omständighet erbjuds elever

skolskjuts. Skolskjuts erbjuds i första hand med ordinarie kollektivtrafik.

Andra viktiga faktorer är skolvägens säkerhet och den upplevda tryggheten. Skolvägen är en viktig del av barnets vardag och utveckling till att självständigt röra sig i trafiken. Barns förutsättningar att klara av olika trafiksituationer skiftar bland annat med barnets ålder. Upp till cirka tioårsåldern behöver barn stöd av vuxna för att klara olika trafiksituationer. Barn behöver dock vistas i trafiken för att lära sig att hantera den. Barnens rörelsefrihet är även beroende av föräldrarnas uppfattning om den fara deras barn kan utsättas för i trafikmiljön.

Överlag finns god tillgång till gång- och cykelvägar med god standard i hela området. Det saknas dock tydliga gång- och cykelvägar genom Öhemmanet och delar av Stadsön där gående och cyklister hänvisas till villagator med blandtrafik och där det saknas passager eller befintliga passager håller låg standard.

Vid inventering av utpekade skolvägar, läs mer i Inledning, har ett par platser och en sträcka identifierats för behov av åtgärder. Vissa åtgärder har redan genomförts och i dagsläget återstår åtgärder för bättre efterlevnad av hastighetsbegränsning längs med Lulevägen i Kyrkbyn alternativt ny gång- och cykelväg samt hastighetsdämpande åtgärder i korsningen Gäddviksvägen - Öhemsvägen. I dialog har framkommit att föräldrar med barn på Öhemsskolan och på Mariebergsskolan upplever gång- och cykelvägen från Kyrkbyn som otrygg.

En analys av avstånd mellan bostaden och skola visar att 68 % av nuvarande elever i årskurs F-3 har mindre än 1 km till skolan och 17 % har mellan 1 och 2 km och 15 % har mer än 2 km till anvisad skola.

Utomhusmiljön

Barn tillbringar en stor del av dagen i skolan och förskolan. Därmed är förskole- och skolgården viktiga platser för att främja barns fysiska aktivitet, utomhusvistelse och lek. Utemiljön vid skola och förskola är en naturlig del av un-

dervisningsmiljön och friytan vid skolor och förskolor ska vara tillräckligt stor för att ge plats åt lek men även fysisk och pedagogisk verksamhet.

Friytans storlek är betydelsefull då gården ska inrymma en variation av platser och element som tillsammans skapar en god funktion. Friytan bör ligga i direkt anslutning till byggnaden och ytan bör vara så stor att den rymmer varierade terräng- och vegetationsförhållanden som inte riskerar att påverkas negativt av omfattande slitage.

Program till Vision Luleå 2050 anger att friyta för förskola grundskola F-6 ska vara 30 kvm per barn. Det kan jämföras med cirka två parkeringsrutor per barn. Därutöver bör totala gårdsytan vara minst 3000 kvm för att barnen ska kunna leka och utveckla sociala samspel på ett naturligt sätt.

Samtliga gårdsytor på skolor och förskolor i området har analyserats främst utifrån total yta och yta per barn. Mått yta per barn kan variera kraftigt mellan olika år beroende på barn- och elevantal. Antalet barn är ett estimerat riktvärde för ett objekts kapacitet. Det faktiska antalet barn varierar över både kort och lång tid och kan vara färre eller ibland till och med fler.

Enhet	**Total friyta (kvm)**	**Totalt antal barn (riktvärde för ett objekts kapacitet)**	**Friyta per barn (kvm/barn)**
Storsands förskola	4930	105	41
Bäckhagens förskola	3640	105	35
Kyrkbyns förskola	1640	55	30
Öhemskolan	4070 (delar av ytan utgörs av parkmark och ingår inte i skolans fastighet)	190	22
Mariebergskolan	9680	130	75
Stadsöskolan	27170	475	58

Tabellen anger friyta per barn eller elever på skolor och förskolor i Gammelstad.

Mötesplatser - platser för kultur- och fritidsaktivitet

Skolan och förskolan är en naturlig mötesplats för barn, elever, personal och vårdnadshavare. Om vissa delar av en skola – exempelvis bibliotek, matsal, gymnastiksal eller sportplaner – kan öppnas upp och samnyttjas med andra verksamheter efter skoltid för att möta behovet av idrottsytor, lokaler och mötesplatser, kan skolan även vara ett viktigt nav för hela lokalsamhället.

Skol- eller förskolegården är en resurs för boende i närliggande bostäder men enbart på tider när ingen verksamhet bedrivs där. Skolgården nyttjas i praktiken i större utsträckning av allmänheten eftersom förskolegårdar har staket som innebär att den inte upplevs vara tillgänglig för allmänheten.

Stadsöskolan Matsal, aula, hemkunskap, trä- och syslöjd, gården med lekutrustning, isrink. Skolan kan även nyttjas för övernattning vid exempelvis idrottsevenemang i stadsdelen.

	Funktioner som är tillgängliga för allmänheten när ingen verksamhet bedrivs
Storsands förskola	Gården med lekutrustning
Bäckhagens förskola	Gården med lekutrustning
Kyrkbyns förskola	Gården med lekutrustning
Öhemsskolan	Gården med lekutrustning, fotbolls- och isplan
Mariebergsskolan	Idrottshall, gården med lekutrustning, fotbolls- och isplan
Stadsöskolan	Matsal, aula, hemkunskap, trä- och syslöjd, gården med lekutrustning, isrink. Skolan kan även nyttjas för övernattning vid exempelvis idrottsevenemang i stadsdelen.

Tabellen beskriver samnyttjande av funktioner.

Varje skola ska enligt biblioteksslagen 10§ ha ett tillgång till ett skolbibliotek. Mariebergsskolan och Öhemsskolan uppger att de har ett bibliotek utan bemanning med ett antal titlar. I anslutning till Stadsökskolan finns ett folkbibliotek som nyttjas

av samtliga skolor och främst Stadsöskolan.

Kyrkstadens världsarv och Hägnan samt badhus och idrottshall är allmänna funktioner som nyttjas av samtliga enheter i olika omfattning.

Kulturmiljöer har ett konstnärligt värde och bidrar till stadsdelens identitet och historia. Kulturhistoriska miljöer och byggnader kan bidra till en social trygghet i en föränderlig värld och kunskap om dåtidens ideal, levnadsförhållanden och samhällsordning. Skolor har ofta varit symbolbyggnader för sin ort eller sin stadsdel, och en viktig del av dess identitet. De har fyllt en viktig plats i många människors liv och många minnen är knutna till dem. Vid till- och ombyggnad och övriga ändringar av byggnader finns krav i PBL på att detta görs varsamt så att byggnadens värden och kvaliteter tas till vara. Det finns också ett förbud mot att förvanska byggnader som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt. Kraven i PBL ger således ett generellt skydd för byggnaders värden och kvaliteter och de breda kulturmiljövärdena. Det förutsätter alltså inte att byggnaden förklarats för byggnadsminne enligt kulturmiljölagen för att varsamhetskravet ska gälla.

Vid utredningsarbetet har ingen kulturhistorisk inventering av byggnader eller miljöer genomfört. Däremot finns skäl att anta att Stadsöskolan har kulturhistoriska kvaliteter både som byggnad och i sitt sammanhang i Stadsö centrum. Huvudbyggnaden är uppförd 1958 har arkitektoniska kvaliteter både interiört och exteriört.

Konsekvenser

UA1

UA1 innebär att nuvarande lokalisering av skolor och förskolor i området bibehålls och att avstånd till skolor och förskolor är oförändrat. Om- och nybyggnation på Öhemsskolan kan medföra förbättrad trafiksituation i samband med hämtning och lämning vilket ökar säkerheten för oskyddade trafikanter och förbättrar förutsättningarna för barns aktiva skoltransport. Samtidigt kan förbättrade förutsättningar för hämtning och lämning innebära att fler vårdnadshavare väljer att skjutsa sina barn till skolan.

För Öhemsskolan, Mariebergsskolan, Stadsöskolan samt Kyrkbyns förskola innebär alternativet viss påverkan på tillgång till friyta, både gällande total friyta och friyta per barn. Effekter på tillgången till friyta i direkt anslutning till skol- eller förskoleenheten är i detta planeringsskede svår att bedöma då det råder osäkerheter kring tillkommande byggnaders placering och omfattning. En översiktlig bedömning har dock gjorts.

UA1 innebär att mark för utbyggnad av Kyrkbyns förskola säkerställs i detaljplan för framtida behov. Det innebär att förskolegården utökas med omkring 1 500 kvadratmeter vilket ger en total friyta på omkring 3 000 kvadratmeter och förbättrade förutsättningar för lek och aktivitet. Vidare innebär alternativet utbyggnad av Öhemsskolan och Mariebergsskolan samt att en utbyggnad av Stadsöskolan säkerställs för framtida behov. Det leder till minskad tillgång till friyta både totalt och per elev för dessa enheter. För Mariebergsskolan och Stadsöskolan bedöms detta inte innebära stor negativa påverkan på förutsättningar för lek och aktivitet eftersom enheterna idag har så pass stor gård.

UA1 kan innebära att befintlig fotbollsplan/isyta i anslutning till Kyrkbyskolan försvinner vid en utbyggnad av förskolan. Det minskar tillgången till platser för lek och rörelse för boende i Kyrkbyn vilket bidrar negativt till fysisk aktivitet och särskilt för barn.

För övriga enheter i området innebär alternativet att nuvarande lokalisering av skolor och förskolor i området bibehålls och att allmänhetens möjligheter att nyttja enheternas gårdar för lek och rekreation utomhus är oförändrad. Även tillgången till skolbibliotek och andra funktioner för kultur och idrott i området är oförändrad. En om- och utbyggnad av Mariebergsskolan och Öhemsskolan skulle dock kunna innebära att fler funktioner så som matsal eller idrottshall tillgängliggörs för bokning av allmänheten och bidra positivt till tillgång på mötesplatser i området.

Sammantaget bedöms UA1 innebära:

- att förutsättningar för barns dagliga rörelse samt tillgång till kultur- och fritidsaktiviteter samt mötesplatser försämras i samband med utbyggnad Kyrkbyns förskola. Det påverkar främst boende i Kyrkbyn och särskilt barn.

Därmed bedöms UA1 till viss del motverka möjligheterna att nå målet om socialt, kulturellt och fysiskt aktivt liv.

Åtgärder för att minimera negativa effekter är:

- Utreda utbyggnad av Kyrkbyns förskola norr om nuvarande fastighet i detaljplanearbetet.

UA2

UA2 innebär att nuvarande lokalisering av förskolor i området bibehålls och att avstånd till förskolor är oförändrat.

Alternativet innebär även att skolor i området samlas till Stadsöskolan. En analys av avstånd mellan bostaden och anvisad skola visar att 30 % av nuvarande elever i årskurs F-3 får mindre än 1 km till skolan och 63 % har mellan 1 och 2 km och 7 % har mer än 2 km till anvisad skola. Det innebär att en större andel av barnen får mellan 1 och 2 km till skolan men en mindre andel får över mer än 2 km till skolan. Hastighetsdämpande åtgärder i korsningen Gäddviksvägen - Öhemsvägen saknas i dagsläget vilket innebär att elever boende öster om Gäddviksvägen sannolikt påverkas särskilt negativt av ökat avstånd till skola.

UA2 innebär för Stadsöskolan ett elevantal på cirka 600 elever, ökad byggnadsyta och att mark för framtida behov säkerställs. Trots detta innebär alternativet inte att gårdens totala yta eller ytan per barn bedöms understiga gällande riktvärden.

Alternativet innebär även att mark för utbyggnad av Kyrkbyns förskola säkerställs för framtida behov. Det innebär att förskolegården utökas med omkring 1 500 kvadratmeter vilket ger en total friyta på över 3 000 kvadratmeter förbättrade förutsättningar för lek och aktivitet.

Vidare innebär UA2 att nuvarande funktion som allmän lekplats och fotbollsplan/isytaskolgårdar på Öhemsskolan och Mariebergsskolan samt Kyrkbyns förskola försvinner. Därmed minskar allmänhetens tillgång till platser för lek, rekreation och möten.

UA2 innebär även en utökad idrottshall i anslutning till Stadsöskolan men även att nuvarande idrottshall på Mariebergsskolan försvinner. Det leder till ökad tillgång till halltid för framförallt föreningsverksamhet men innebär även minskad tillgång till idrottshall för allmänheten. Påverkan på allmänhetens tillgång bedöms dock som liten då Mariebergsskolans idrottshall har en låt uthyrningsgrad.

Genom att samla områdets skolenheter till Stadsöskolan får elever från Mariebergsskolan och Öhemsskolan förbättrad tillgänglighet till nuvarande folkbibliotek men det skapar även förutsättningar för att utveckla ett bemannat skolbibliotek inom skolan.

Det framgår inte om UA2 innebär att nuvarande Stadsöskolan 7-9 blir kvar eller rivs och ersätts med genom nybyggnation. En rivning innebär negativa effekter på eventuellt kulturhistorik bebyggelse och miljö.

Sammantaget bedöms UA2 innebära

- att förutsättningar för barns dagliga rörelse försämras.

De negativa konsekvenserna påverkar barn med i socioekonomisk utsatthet i högre utsträckning. De negativa konsekvenserna minskar något med utökningen av nuvarande idrottshall, särskilt för barn som är organiserade i föreningslivet.

- förutsättnignar för möten mellan människor försämras.

Det påverkar främst boende nära Öhemsskolan, Mariebergsskolan och Kyrkbyns förskola och särskilt barn.

- risk för att eventuella kulturhistoriska värden går förlorade.

Därmed bedöms UA2 motverka möjligheterna att nå målet om socialt, kulturellt och fysiskt aktivt liv.

Åtgärder för att minimera negativa effekter är:

- Genomföra planerade åtgärder för säkra skolvägar samt dialog och insatser tillsammans med vårdnadshavare för ökad trygghet i trafiken för barn

- Utreda allmänna lek- och rekreationsytor på eller i anslutning till nuvarande Mariebergsskolan och Öhemsskolan.

- Utreda utbyggnad av Kyrkbyns förskola norr om nuvarande fastighet.

- Vid efterföljande planering för ny skola utreda och vid behov vidta åtgärder för att säkerställa kulturhistoriska värden.

Nollalternativ

UA1 innebär att barn i årskurs 3 flyttas från Mariebergsskolan respektive Öhemsskolan till Stadsöskolan och att ett mindre antal barn får längre skolväg och ökat behov av skolskjuts. Övriga skolor och årskurser samt förskolor i området bibehålls och att avstånd till skolor och förskolor är oförändrat.

Alternativet innebär även fortsättningsvis att Kyrkbyns förskola har för liten gård och att Öhemsskolans gård även fortsättningsvis till stor del utgörs av parkmark vilket begränsar skolans rådighet och skapa otydlighet gällande ansvar för utemiljön.

Vidare innebär alternativet att allmänhetens möjligheter att nyttja enheternas gårdar för lek och rekreation utomhus är oförändrad. Även tillgången till skolbibliotek och andra funktioner för kultur och idrott i området är oförändrad.

Sammantaget bedöms nollalternativet innebära

- att förutsättningarna för barns dagliga rörelse försämras något.

- att förutsättningarna för kultur och fritidsaktiviteter samt möte är oförändrade.

Därmed bedöms nollalternativet varken bidrar eller motverkar nollalternativet möjligheterna att nå målet om socialt, kulturellt och fysiskt aktivt liv.

Mål 5. Luleå har ingen påverkan på klimatet

Förutsättningar

Byggnation och fastighetsförvaltning

Bygg- och fastighetssektor står för ungefär 20 % av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Ungefär hälften av utsläppen uppkommer vid byggnation, en fjärdedel vid uppvärmning och ytterligare en fjärdedel vid övrig fastighetsförvaltning.

Det finns många energislag som alla påverkar miljön och klimatet, men olika mycket och på olika sätt. För flödande energikällor som sol, vind och vatten orsakar tillverkningen av material och utrustning utsläpp på samma sätt som tillverkningen av andra energianläggningar. Vindkraft, vattenkraft och solenergi ger däremot inte upphov till utsläpp av växthusgaser under användningsfasen.

För att klara miljökvalitetsmålen behövs en minskad energianvändning och en energitillförsel med låg påverkan på miljön. Minskad energianvändning kan uppnås exempelvis genom tekniska åtgärder som ger en effektivare energianvändning med bibehållen nytta eller genom beteendeförändringar. Energianvändningen kan även minskas genom att förändra energitillförseln. Anslutning till fjärrvärme gör det möjligt att ta till vara energiresurser mer effektivt genom att utnyttja energi som är svår att använda direkt i enskilda byggnader, exempelvis spillvärme från industrier.

Öhemsskolan, Stadsöskolans paviljong och delar av Mariebergsskolan värms upp med direktverkande el. Övriga lokaler i området värms upp med fjärrvärme som baseras på spillvärme för SSAB:s produktion på Svartön. Ingen byggnad producerar egen energi i form av solenergi.

Klimatpåverkan vid om- och nybyggnation påverkas främst av typ av och mängden material, andel återbruk och transporter.

Transporter

Ungefär en tredjedel av Sveriges utsläpp av växthusgaser kommer från inrikes transporter och vägtrafiken står för ungefär 90 % av utsläppen. Vägtrafikens stora andel av utsläppen beror på att fordonen fortfarande till största delen använder fossila drivmedel.

Det är tre faktorer som bestämmer klimatpåverkan från vägtransporter:

- Trafikarbetet – hur mycket vi kör med våra fordon.

- Energianvändningen per kilometer – hur mycket bränsle fordonen förbrukar per kilometer.

- Andelen fossila bränslen – mängden fossil bensin och diesel i förhållande till förnybar energi.

Till skolor och förskolor sker dagligen transporter. Dels i form av personalens, vårdnadshavares, barns och elevers resor till och från men även i form av leveranser av varor. Inte minst matproduktionen bidrar till transportarbetet till och från skolor och förskolor.

Konsumtion

Skolor och förskolor är stora konsumenter av ett antal olika produkter. Bland annat pedagogiskt material, undervisningsmaterial och digitala hjälpmedel. Om varje produkt kan användas fler gånger minskar mängden produkter som behöver produceras och även påverkan på klimatet.

Konsekvenser

En samlad bedömning av alternativens klimatpåverkan är mycket svår att göra särskilt i det här tidiga skedet när det råder stora osäkerheter gällande storlek av tillkommande bebyggelse, transportbehov osv. Bedömningarna som redovisas är därmed en grov uppskattning baserad på tillgänglig information och erfarenheter.

UA1

UA1 innebär överlag mindre om- och tillbyggnader samt underhållsåtgärder i befintliga byggnader enligt beskrivning i *Nuläge - skolor och förskolor* samt utbyggnad av Kyrkbyns förskola.

Om- och tillbyggnad av Öhemsskolan och Mariebergsskolan innebär sannolikt att byggnaden blir mer energieffektiv och att uppvärmningen med direktverkande el ersätts med fjärrvärme. Stadsöskolans paviljong bedöms fortsatt värmas upp med direktverkande el.

Antalet resor och transporter till och från skolor och förskolor i området och skolornas konsumtion av produkter bedöms vara oförändrad jämfört med dagsläget.

Sammantaget bedöms UA1 innebära:

- att nya resurser tas i anspråk för nybyggnation och underhållsåtgärder. Klimatpåverkan från nybyggnation är främst beroende av tillbyggnadens storlek och materialval samt transporter. Påverkan är störst i samband med byggnation för att sedan minska.

- minskat energibehov till följd av underhållsåtgärder som leder till mer energieffektiva byggnader exempelvis vid byte av tak eller fönster.

- negativ klimatpåverkan till följd av transporter. Den negativa påverkan kan dock antas minska med tiden till följd av ökad andel förnyelsebara drivmedel.

Därmed bedöm UA1 till viss del motverka möjligheten att nå målet om ingen klimatpåverkan.

Åtgärder för att minimera negativa effekter är:

- Återbruk av redan upparbetade resurser i så hög utsträckning som möjligt samt nybyggnation med målet om nollCO2.

UA2

UA2 innebär nybyggnation i anslutning till Stadsöskolan och utbyggnad av Kyrkbyns förskola. Det medför sannolikt att den totala lokalytan i området minskar då fler funktioner så som matsal, kök, personalutrymmen och idrottshall kan samnyttjas. Det innebär även att byggnader som i dagsläget värms upp med direktverkande el försvinner.

Antalet transporter för drift av verksamheten bedöms minska då leveranser kan samordnas till ett ställe. Antalet resor med bil för barn kan öka något men bedöms inte motsvara minskningen av verksamhetens transporter.

Sammantaget bedöms UA2 innebära:

- att nya resurser tas i anspråk för nybyggnation. Klimatpåverkan från nybyggnation är främst beroende av tillbyggnadens storlek och materialval samt transporter. Påverkan är störst i samband med byggnation för att sedan minska.

- minskat energibehov till följd av minskad lokalyta och mer energieffektiva lokaler.

- minskad klimatpåverkan till följd av transporter och ökat samnyttjade av produkter.

Därmed bedöms UA2 till viss del motverka möjligheterna att nå målet om ingen klimatpåverkan.

Åtgärder:

- I hög grad nyttja befintliga byggnader på Stadsöskolan

- Återbruk av redan upparbetade resurser i så hög utsträckning som möjligt samt nybyggnation med målet om nollCO2

Nollalternativ

Nollalternativet innebär att nuvarande byggnader underhålls enligt plan, se *Nuläge - skolor och förskolor*, och att nuvarande moduler på Öhemsskolan tas bort. Öhemsskolan, Stadsöskolans paviljong och delar av Mariebergsskolan värms fortsatt upp med direktverkande el. Underhållsåtgärder innebär att nya resurser tas i anspråk för exempelvis fönster och tak.

Antalet resor och transporter till och från skolor och förskolor i området och skolornas konsumtion av produkter bedöms vara oförändrad jämfört med dagsläget.

Sammantaget bedöms nollalternativet innebära:

- att nya resurser tas i anspråk för underhållsåtgärder men motverkas ökad energieffektivitet. Påverkan är störst i samband med byggnation för att sedan minska jämfört med dagens nivå.

- minskat energibehov till följd av minskad lokalyta.

- att klimatpåverkan till följd av resor och transporter är oförändrad. Påverkan kan dock antas minska med tiden till följd av ökad andel förnyelsebara drivmedel.

Därmed bedöms nollalternativet varken bidra till eller motverka möjligheten att nå målet om ingen klimatpåverkan.

Serviceperspektivet

Serviceperspektivet innefattar kommunal ekonomi, kommunen som arbetsgivare och medborgarnas eller brukarnas uppfattning om skolan.

Bedömningen har skett stegvis. I första steget hölls dialog med kommunala tjänstepersoner, fackliga företrädare och vårdnadshavare för att identifiera de aspekter som har störst betydelse för bedömningen. Utifrån dialogerna definierades vad som bidrar till hög respektive låg kvalitet för de olika aspekterna.

I nästa steg gjordes en bedömning av samtliga aspekter. Den sammanvägda bedömningen redovisar utvecklingsalternativens kvalitet avseende ekonomisk hållbarhet, personal samt trygghet och valfrihet ur vårdnadshavarnas perspektiv.

Ekonomisk hållbarhet

Förutsättningar

Kommunens ekonomiska utrymme för nyinvesteringar, reinvesteringar och verksamhetsanpassningar är begränsat. Alla kommunens behov av investering och åtgärder i exempelvis gator, parker, fritidsanläggningar, vård- och omsorgsboenden, skolor och förskolor vägs mot varandra i en investeringsbudget under tre år. En ökad tillväxt innebär att kommunens investeringsbehov totalt sett kommer att öka.

Investeringskostnad

Kostnaden för nyinvestering för de olika alternativen speglar konsekvenserna ur ett kommunövergripande ekonomiskt perspektiv. Stora investeringsbehov i närtid bedöms motverka ekonomisk hållbarhet medan små eller inga investeringbehov under planperioden bidra till ekonomisk hållbarhet.

Reinvestering och verksamhetsanpassning

En byggnad och dess byggnadsdelar har en tekniska livslängd vilket är den förväntade tiden till dess att byggnaden eller byggnadsdelar är förbrukade och behöver bytas. Då görs en reinvestering och byggnaden eller byggnadsdelarna får en ny teknisk livslängd. Reinvesteringar benämns ibland som underhållskostnader. Underhållskostnader för en gammal byggnad kan i vissa fall överstiga kostnaderna för att ersätta byggnaden med en ny byggnad. Under lång till har underhåll i kommunala lokaler inte genomförts i den omfattning som hade behövts. Det innebär att det nu har skapats en ackumeliering av kostnader - en underhållskuld.

Vissa åtgärder innebär en anpassning till den specifika verksamheten utan att bidra till att säkerställa byggnadens funktionen.

Kostnaderna för reinvesteringar och verksamhetsanpassningar för de olika alternativen speglar konsekvenserna ur ett kommunövergripande ekonomiskt perspektiv.

Stora reinvesteringsbehov eller anpassningar i närtid bedöms motverka ekonomisk hållbarhet medan små eller inga reinvesteringbehov eller anpassningar under planperioden bedöms bidra till ekonomisk hållbarhet.

Flera byggnader i området har underhållsbehov i större och mindre omfattning, se mer om planerat underhåll i *Nulägesbeskrivning - skolor och förskolor*.

Driftskostnad

Aspekten avser att spegla påverkan på barn- och utbildningsförvaltningens driftsbudget. Driftsbudgeten består till största del av personalkostnader men även hyreskostnader utgör en stor del. Nyinvestering i lokaler och utemiljö blir en del av hyreskostnaden som minskar över tid. Personalkostnader är konstanta eller ökande över tid om alternativet även innebär att fler lärare måste anställas för att upprätthålla behörighet på när nuvarande lärare och pedagoger ersätts.

Hyreskostnader är även beroende av byggnadens utformning. En effektiv byggnad där en hög andel av lokalytan kan nyttjas för den pedagogiska verksamheten innebär mindre hyreskostnad per barn eller elev räknat.

Även behovet av resor i tjänsten för personal som har sin arbetsplats på olika platser påverkar driftskostnaden. Resor i tjänsten innebär ökad personalkostnad i förhållande till undervisnings- eller planeringstid.

Stora enheter är generellt sett mer effektiva ur ekonomisk aspekt än mindre enheter. Stora enheter har större budget och kan därmed styra sina utgifter, effektivisera bemanningen och inköp samt minska behovet av resor i tjänsten så att varje barn eller elev får mer utbildning för pengarna. Därmed bedöms stora enheter bidra till ekonomisk hållbarhet och små enheter motverka ekonomisk hållbarhet.

Konsekvenser

UA1

UA1 innebär att befintliga byggnader till stor del bibehålls, att Öhemsskolan och Mariebergsskolan byggs ut samt utbyggnad av Kyrkbyns förskola. Nybyggnation bedöms dock innebära minskade underhållskostnader över tid.

Alternativet innebär även fortsatt resor mellan Öhemsskolan och Stadsöskolan samt Mariebergsskolan och Stadsöskolan för undervisning vilket leder till ineffektivt nyttjande av resurser.

Sammantaget bedöms UA1 innebära:

- investeringar för utbyggnation och anpassning av nurvarande lokaler som belastar kommunens investeringsutrymme i närtid.

- driftskonsekvenser till följd av ökade hyreskostnader och personalkostnader. Hyreskostnaderna bedöms minska över tid medan personalkostnader bedöms öka.

Därmed bedöms UA1 som till viss del motverka ekonomisk hållbarhet.

UA2

UA2 innebär nybyggnation av Stadsöskolan och utbyggnad av Kyrkbyns förskola.

Alternativet innebär att samtliga skolor i området samlas till Stadsöskolan. Det leder till ökad samordning av funktioner och material samt förutsättningar för en effektiv bemanning.

Sammantaget bedöms UA2 innebära:

- stora investeringar för nybyggnation och anpassning som belastar kommunens investeringsutrymme i närtid.

- driftskonsekvenser till följd av ökade hyreskostnader i skolan som dock minskar över tid. Konsekvenserna begränsas av en mer effektiv bemanning och samordning i skolan.

Därmed bedöms UA1 varken bidra till eller motverka ekonomisk hållbarhet.

Nollalternativ

Nollalternativet innebär stora kostnader för reinvestering i enlighet med planerade åtgärder i befintliga byggnader, se *Nuläge - skolor och förskolor*.

Utöver planerat underhåll innebär nollalternativet mindre investeringar eller anpassningar i befintliga lokaler för att upprätthålla arbetsmiljön.

Alternativet innebär att Öhemsskolan, Mariebergsskolan och Kyrkbyns förskola fortsatt är mindre enheter med ineffektiv bemanning. Alternativet innebär även resor Öhemsskolan och Stadsöskolan samt Mariebergsskolan och Öhemsskolan för undervisning vilket leder till ineffektivt nyttjande av resurser.

Sammantaget bedöm nollalternativet innebära:

- investeringar för anpassning och underhåll som till viss del belastar kommunens investeringsutrymme i närtid.

- driftkonsekvenser i form av ökade personalkostnader som bedöms öka över tid.

Därmed bedöms nollalternativet till viss del motverka ekonomisk hållbarhet.

Personal

Förutsättningar

Arbetsmiljö

Aspekten avser främst den fysiska arbetsmiljön för lärare, pedagoger, specialist- och stödfunktioner på skolor och förskolor. Det handlar bland annat om byggnadens förutsättningar att tillgodose behov av planering, samverkan, vila och en stressfri miljö. Alternativens kvalitet avseende arbetsmiljö har bedömts utifrån dess möjligheter att tillgodose en god fysiskt arbetsmiljö.

Personal på de olika enheterna i området har fått bedöma om och hur byggnaden och tillhörande utemiljö stödjer eller begränsar möjligheten att uppfylla sitt uppdrag, nå uppsatta mål och erbjuda en god arbetsmiljö. Nedan redovisas en sammanfattning av personalens bedömning, läs mer i *Dialog*.

Storsands förskola är en byggnad i två våningar. Personalen har främst lyft fram att uppdelningen i två våningar innebär svårigheter till samverkan och innebär mycket spring i trappor, både för barn och personal. På Bäckhagens förskola anger personalen att brist på personalrum, rum för städ och delvisa hög ljudnivå inverkar negativt på arbetsmiljön. Personalen på Kyrkbyns förskola har inte angett något specifikt gällande arbetsmiljön.

Personalen på Öhemsskolan anger att trånga lokaler skapar problem gällande arbetsmiljön, bland annat finns inte tillräckligt utrymme för personalrum, planering eller vila. Det ständiga arbetet med att anpassa lokaler för att skapa goda förutsättningar för eleverna innebär en stress för personalen och ökade påfrestningar ju längre tiden går.

Även på Mariebergsskolan anger personalen att byggnaderna skapar problem gällande arbetsmiljön. Skolan är fördelad på tre olika byggnader vilket försvårar samarbete och möjligheten att planera resurser. Det råder även brist på personalrum. Det ständiga arbetet med att anpassa lokaler för att skapa goda förutsättningar för eleverna innebär en stress för personalen och ökade påfrestningar ju längre tiden går.

Den fysiska miljön på Stadsöskolan årskurs 4-6 (paviljongen) anses fungera väl. Personal på Stadsöskolan årskurs 7-9 har inte deltagit i arbetet.

Attraktiv arbetsgivare

Under lång tid har det varit brist på behörig och legitimerad personal till skolor och förskolor. Nationellt sett finns fortsatt stort behov av nyrekrytering av personal i förskola och skola. Rekryteringsbehovet uppstår till följd av pensionsavgångar, en kontinuerlig rörlighet på arbetsmarknaden och ökad specialisering. Även i Luleå finns ett stort rekryteringsbehov de kommande åren och konkurrensen om arbetskraft ökar. För att kunna konkurrera mot andra uppdragsgivare och branscher behöver Luleå kommun uppfattas som en attraktiv arbetsgivare som kan erbjuda heltidsanställning och kollegial samverkan.

För den enskilda finns givetvis olika uppfattning av vad som kan anses vara attraktivt. I dialog med fackliga företrädare och skolledning antas dock i det här arbetet att stora enheter generellt sett har bättre förutsättningar för att som arbetsgivare kunna erbjuda heltidsanställningar utan krav på ambulerande tjänster på flera enheter, samverkan mellan kollegor, säkerställa vikarier och olika typer av special- eller stödfunktioner. Större enheter innebär även generellt sett bättre förutsättning att rektor finns tillgänglig för personalfrågor och en stabil organisation som kan hantera frågor utöver undervisningen eller den pedagogiska verksamheten.

Antalet potentiella pensionsavgångar inom området har undersökts genom att studera nuvarande anställda som uppnår 65 år till 2030. Antalet pensionsavgångar påverkas dock vilken ålder medarbetare väljer att gå i pension och den kontinuerliga rörligheten på arbetsmarknaden.

Enhet	Antal pensionsavgångar per enhet under planperioden (till och med 2030)
Kyrkbyns förskola	2
Storsand	5
Bäckhagen	8
Stadsöskolan 4-6	10
Stadsöskolan 7-9	9
Mariebergsskolan	3
Öhemsskolan	7

Tabellen visar antal pensionsavgångar till 2030.

Konsekvenser

UA1

Alternativet innebär nybyggnation samt om- och tillbyggnad på Mariebergsskolan och Öhemsskolan. Övriga byggnader är oförändrade eller åtgärdas inom ordinarie arbete för drift, underhåll och anpassning.

Alternativet innebär även att Kyrbyns förskola utökas till sex avdelningar. Övriga enheter är oförändrade. Öhemsskolan och Mariebergsskolan är fortsatt mindre enheter.

Sammantaget bedöms UA1 innebära:

- möjlighet att tillgodose verksamhetens behov av ändamålsenliga lokaler och säkerställa god fysisk arbetsmiljö.

- att förutsättningar för bland annat heltidstjänster, kollegial samverkan och stabil personal- och vikariesituation i förskolan förbättras. Därmed förbättras möjligheterna att behålla och rekrytera personal.

- att förutsättningar för bland annat heltidstjänster, kollegial samverkan och stabil personal- och vikariesituation i skolan är oförändrad. I och med pensionsavgångar, ökad konkurrens om arbetskraft och ökad specialisering bedöms dock förutsättningarna för att tillgodose behovet av legitimerad och utbildad personal på sikt försämras.

Därmed bedöms UA1 medföra varken hög eller låg kvalitet ur ett personalperspektiv.

Åtgärd:

- Utökad ekonomisk budget för mindre enheter för att kunna erbjuda heltidstjänster inom en och samma enhet och minska antalet ambulerande tjänster.

UA2

UA2 innebär utökning av Kyrkbyns förskola och att skolor i området samlas på Stadsöskolan. Det innebär nybyggnation av hela eller delar av Stadsöskolan samt utbyggnad av Kyrkbyns förskola. Övriga byggnader är oförändrade eller åtgärdas inom ordinarie arbete för drift, underhåll och anpassning.

Sammantaget bedöms UA2 innebära:

- möjlighet att tillgodose verksamhetens behov av ändamålsenliga lokaler och säkerställa god fysisk arbetsmiljö.

- att förutsättningar för bland annat heltidstjänster, kollegial samverkan och stabil personal- och vikariesituation i förskolan och skolan förbättras. Därmed förbättras möjligheterna att behålla och rekrytera personal.

Därmed bedöms UA2 innebära hög kvalitet ur ett personalperspektiv.

Nollalternativ

Alternativet innebär att nuvarande byggnader bibehålls och att nuvarande moduler på Öhemsskolan rivs. Det innebär att årskurs 3 på Öhemsskolan och Mariebergsskolan flyttas till Stadsöskolans paviljong. Alternativet får till följd att personal på Öhemsskolan och Mariebergsskolan har sin arbetsplats på två olika platser i området. Det kan leda till otydlighet gällande ansvar och mandat att åtgärda brister och bidra till stress både för personal och rektor.

Nollalternativet innebär att nuvarande byggnader bibehålls och att befintliga moduler på Öhemsskolan rivs.

Sammantaget bedöms nollalternativet innebära:

- att nuvarande utmaningar gällande arbetsmiljön som personal har uppmärksammat under utredningsarbetet kvarstår till stor del samt ytterligare utmaningar för arbetsgivaren att säkerställa god arbetsmiljö då personal har sin arbetsplats i flera byggnader.

- att förutsättningar för bland annat heltidstjänster, kollegial samverkan och stabil personal- och vikariesituation i förskolan och skolan är oförändrad. I och med pensionsavgångar, ökad konkurrens om arbetskraft och ökad specialisering bedöms dock förutsättningarna för att tillgodose behovet av legitimerad och utbildad personal på sikt försämras.

Därmed bedöms nollalternativet innebära låg kvalitet ur ett personalperspektiv.

Trygghet och valfrihet ur vårdnadshavarnas perspektiv

Barn och elever är den huvudsakliga målgruppen för utredningen. Barns rätt till likvärdig utbildning samt trygga och goda förhållanden i övrigt inryms i flera av bedömningsperspektiven men framförallt mål 1 och mål 3.

Brukarperspektivet belyser barnperspektivet utifrån vårdnadshavares uppfattning av skolan och förskolan. Bedömningen av hög och låg kvalitet baseras på det som har framkommit vid dialoger med vårdnadshavarna.

Förutsättningar

Trygghet

I dialog uppger många vårdnadshavare att mindre enheter upplevs tryggare än en större enhet. Man anger att det är lättare att skapa personliga relationer till personal och andra barn och elever på en mindre enhet. Större enheter upplevs skrämmande och man är orolig att ens barn inte ska bli sedd i det större sammanhanget. Mindre enheter har bedömts som hög kvalitet ur ett brukarperspektiv.

Valfrihet

Det fria skolvalet innebär att vårdnadshavare har möjlighet att välja den skola eller förskola som man anser vara bäst för sitt barn. Det innebära att vårdnardhavare kan välja vilken skola man vill fristående eller kommunal, inom sitt bostadsområde eller på annan plats. I den här utredningen har valfriheten bedömts utifrån att möjligheten att välja skola eller förskola inom sitt bostadsområde. En variation av olika typer av skolor och förskolor i ett område innebär en större valfrihet och beddöms som hög kvalitet.

Konsekvenser

UA1

UA1 innebär att Kyrkbyns förkola utökas till sex avdelningar och att samtliga förskolor utgör större enheter. Förskolorna ligger utspridda i området.

Alternativet innebär att det finns två olika skolor i årskurs F-3 spridda i området.

Sammantaget bedöms UA1 innebära:

- minskad upplevelse av trygghet i förskolan. Skolan är oförändrad.

- Valfriheten i skolan och förskolan är oförändrad.

Därmed bedöms UA1 delvis innebära hög kvalitet ur ett brukarperspektiv.

UA2

UA2 innebär att samtliga skolor i området samlas till Stadsöskolan och att Kyrkbyns förkola utökas till sex avdelningar. Det gör att samtliga förskolor utgör större enheter.

Alternativet innebär att det endast finns en skola i området och tre olika förskolor spridda i området.

Sammantaget bedöms UA2 innebära:

- minskad upplevelse av trygghet i förskolan och skolan.

- minskad valfrihet i skolan då det endast finns en skola i området.

Därmed bedöms UA2 innebära låg kvalitet utifrån ett brukarperspektiv.

Åtgärder:

- Att skapa den lilla skolan i den stora enheten - ökad trygghet.

Nollalternativ

Nollalternativet innebär att elever i årskurs 3 på Öhemsskolan och Mariebergsskolan flyttas till Stadsöskolans paviljong och att strukturen i övrigt är oförändrad.

Alternativet innebär att det finns två olika skolor i årskurs F-3 och tre olika förskolor med mellan tre och sex avdelningar spridda i området.

Sammantaget bedöms nollalternativet innebära:

- att den upplevda tryggheten i förskola är oförändrad.

- minskad trygghet i skolan. Även om enheternas storlek är oförändrad bedöms alternativet bidra negativt till trygghet då flytt av elever och en geografiskt uppdelad enhet bedöms bidra till otrygghet för elever.

- att valfriheten i förskolan och skolan är oförändrad.

Därmed bedöms nollalternativet innebära delvis låg kvalitet utifrån ett brukarperspektiv.